

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Schriften - Cod. Aug. perg. 205

Alcuinus, Flaccus

[S.l.], [3. Drittel des 10. Jh.]

De evangelio Iohannis

[urn:nbn:de:bsz:31-10525](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-10525)

& intellectu. ut agnosceret suum creatorem. diligere eum
 & ac timeret. & corde simul & ore laudaret. **INT** Quid
 est dñm timere. **R** Voluntate ei implere & bona
 quae faciendae sunt facere. **INT** Si ergo qui n̄ timet
 dñm & mandata eius non custodit. n̄ homo. quid
 ergo est. **R** Bestia. **INT** Quomodo bestia est cū in
 eo uideatur humana substantia & persona. **R** Quā
 uis enī uideat̄ habere humanā substantiā & personā.
 tam quia non rationabiliter sed bestialiter uiuit.
 n̄ homo sed bestia dicendus est. **INT** Quomodo uocat̄
 bestia. **R** Si est crudelis suis domesticis uel subiectis aut
 uicinis leo ē non homo. Si autē raptor est. tigris ē
 aut lupus. Si uō ē adulter aut fornicator aut immun-
 dās. canis ē aut porcus. aut si est stultus. asino compa-
 rat̄. Si fraudulentus aut simulator. congrue uulpeculae
 adsimilat̄. Sic & de ceteris intellegendū est. **INT** Quis
 est ergo ueraciter homo. **R** Ille solus qui dñm timet
 & mandata eius custodit.

DE EUANGELIO IOHANNIS.
INT **Q**UARE BEATUS IOHANNES EUANGELISTA
 dilectus dñi uocat̄ discipulus. **R** Quia mul-

tum dilexit eū dñs. **IN** Nam quid non & alios dilexit
 aptos. **R** Om̄s quippe dilexit. sicut ipse dicit. hoc est
 p̄ceptū meū ut diligatis inuicē sicut dilexi uos. Et itē.
 Sicut dilexit me pater. & ego dilexi uos. **IN** Si om̄s
 dilexit aptos. cur ergo solus ioh̄s appellat̄ dilectus.
R Quia p̄re omnib; quos amauit illū specialiter solū
 dilexit. **IN** Cur ergo illū dñs specialiter diligere
 uoluit. **R** Quia sicut festur eundē uolentē nubere
 denuptis uirginē uocauit. & quia illū a carnalis
 conuinctionis copula retraxit. idcirco eū maiori
 suae dilectionis priuilegio donauit. **IN** Quidenī
 p̄ hoc uoluit ostendere q̄ tantū dilexit iohanne.
R Manifeste quippe in hoc demonstrauit quantum
 sibi placeat uirginitas. quantumq; sibi grata sit
 castitas. Nam p̄pter ea & in cruce positus uirginē
 matrē uirginis discipulo commendauit. ut uirginē
 uirgo seruaret. **IN** Quare uoluit dñs iuste discipu
 lus in cēna super pectus suū recumberet. **R** Sicut
 dicit paulus aptus. In pectore dñi nr̄i ih̄u xpi sunt
 om̄s thesauri sapientiae & scientiae absconditi.
 Futurū enī erit ut iste discipulus altius p̄ uocatus mor

talibus describeret euangeliū. Et idcirco uoluit dñs.
ut supra pectus suū recumberet. n̄ solū ppt̄ ea quia
eū p̄ ceteris aptis diligebat. sed maxime ut p̄ hoc
demonstraret. q̄ futurū erat ut ei p̄ cunctis mostali
bus caelestiū m̄steriorū reuelaret archana.

INT Beatus ioh̄s euangeliū suū scripsit ante alios. an post
alios euangelistas. **R** Sicut in ordine ultimū ponit̄.
sic & post om̄s euangelistas descripsit euangeliū.

INT Quanto tempore sc̄s ioh̄s p̄dicauit euangeliū sine
scripta ad miniculo. **R** Sicut ecclesiastica nar
rat h̄istoria. post ascensionē dñi ad caelos. p̄
multa annorū curricula. id ē p̄ annos circiter
sexaginta & quinq. tantū p̄dicauit euangeliū.

Vnde p̄pter insuperabilem euangeli p̄dicationē ab
impulssimo principe domitiano in pathmos insu
la religatus est exilio. **INT** Cū eēt in exilio religa
tus scripsit aliquid an ceste nihil. **R** In p̄fata ni
mirū insula scripsit apocalipsin. quā sibi reue
lauit d̄s de statu p̄sentis ac future eccl̄e. **INT** Quid
inter p̄tatur apocalipsis. **R** Apocalipsis grece.
latine reuelatio d̄r. quia multa illi d̄s in p̄dicta

insula caelestium mysteriorum reuelauit archana.

IN donec beatus iohannes in exilio detentus est. quid
factum est decreta a se punitis quam regebant.

& Inruperunt in ea heretici quasi lupi in ouilia que
destituta sunt a pastore. hoc est martion. hebion.
atq. cerinthus. & ceteri quos ipse inepti sua uocat
anti xpos. & corruerunt ueritate ac simplicitatem
euangelice fidei. **IN** Quo errore ueritate euan-
gelice fidei commaculauerunt. **&** Alii namq.
dicebant xpm non fuisse ante partum uirginis.
& deirco purum hominem predicabant. Alii uo
dicebant eum non fuisse natum de maria uirgine.
sed tantum transisse per uirginem. & ideo non ha-
buisse uerum corpus. sed fantasticum. & alia multa
his similia predicando. **IN** Quomodo beatus iohannes
reuersus est de exilio. **&** Iusto dei iudicio ex-
tineto impuissima domitiano. Successit ei ner-
ua puissimus princeps. qui iussit ut omnes quos
ille seuisimus imperator in exilio religauerat.
reuerterentur ad propria. Reuestentibus igitur
omnibus inter ceteros & beatus iohannes reuersus.

277
est ephesū. & tunc descripsit euangelium. **IN** Qua
ergo intentione describere coepit euangelium.

R Epī asiae punitiae mox ut audier eū de exilio re-
uersū. uener ad illū. nec non & aliarū punitiarū
epī suos ad eū direxer legatos. rogantes ut de coe-
terna patris & filii diuinitate scriberet illi seu
angelū. eo qđ in alis tribus euangelistis sufficien-
ter haberent testimonia. de xpī humanitate &
de his quae ipse in homine gessit. pauca uō de
eius diuinitate. **IN** Quid ad haec ipse respon-
dit. **R** Vere dixit se non aliter facturū qđ pe-
tebant. nisi ieiunando & orando in commune
om̄s dn̄i m̄am p̄arentur. ut ipse digna scri-
bere posset. **IN** Om̄ibus igitur ieiunantibus
& orantibus; quid actū est. **R** Tunc beat' ioh̄s
diuina instructus reuelatione. & sc̄i sp̄s gra-
tia debriatus transcendit seipsū & om̄ne huma-
nā naturā. & om̄a montū cacumina transcen-
dit & om̄s aërios campos & sidera caeli trans-
cendit & ipsos choros & legiones angelorū.
& sic tandē puenit ad uerbū. & uidit filiū

in sinu patris. & ab ipsa coeterna de patris & filii
diuinitate exorsus est euangelium scribere dicitur.

In principio erat uerbum & uerbum apud deum & cetera.

In Quomodo uidit filium in sinu patris. numquid cor
poreus est deus ut habet sinum. sicut nos habere solem
in uentibus. **R** Non. sed filium uidit in sinu patris.
hoc est intellexit & cognouit filium manere in se-
creto patris. id est coeternum esse & consubstantiale
deo patri. Sinus enim nostrum intus est in uentibus. & idcirco
pro sinu patris secretum intellegere debemus.

In Scripta ceterorum euangelistarum peruenit ad no-
ticiam iohannisannon. **R** Sicut iam dictum est superi-
us. post domini ascensionem ipse longo tempore pre-
dicauit euangelium. & idcirco non est dubitandum quod aliorum
euangelistarum scripta peruenit ad noticiam illius.

In Quid ergo de scriptis eorum iudicauit beatus iohannes.

R Omnia que illi scripserunt uera esse probauit. & eadem sua
auctoritate confirmauit. & cunctis ecclesiis legen-
da tradidit. Sed inuenit quia multa propter miseriam.

In Quae sunt illa que ceteri euangelistae propter miseriam.

R Illa sunt uere que solus iohannes commemorat sic in deci-

279

mo euangeliōrum enone continet. Et maxime ceteri pre-
ter miser quae dñs gessit ante quā baptista iohs tra-
ditus fuisset in carcerē. id est ea maxime quae dñs
egit primo anno ex quo p̄dicare coepit. **INI** Quid er-
go de illis egit sēs iohannes. **R** Cum rogatus ab alio
ut de coeterna patris & filii diuinitate scriberet
euangeliū. optimū & ualde necessariū iudicauit.
ut & illa insereret quae cōxeri p̄ter miser. Quod ipse
manifestat cū dicit. hoc fecit initū signorū iñc. qua-
si diceret. non est illud initū signorū qd cōxeri euange-
liste posuer. sed hoc: quando fecit de aqua uinū. **INI**
C cōxeri euangeliste quo tempore narrat dñm coepis-
se miracula facere. **R** Postquā iohs traditus est in car-
cerē. Unde iohs euangelista cū ea describeret quae
cōxeri p̄ter miser. alibi dixit. non dū enī missus fue-
rat in carcerē iohs. **INI** In figura quattuor animalū
cui beatus iohs assimilatur. **R** Aquile uolanti. **INI** Cete-
ri euangeliste quibus animalibus comparantur. **R**
Sicut dicit beatus hieronimus. p̄ hominē designat
matheus. qui secūm humanitātē ge-
nalogiā dñi descripsit dicens. Liber ge-
nerationis

ihū xpī filii dicitur. filii abraham. & cetera. Per
 leonē uō designatur marcus. quia in principio
 euangelii sui uox prophetica sonat quasi leo
 nis inherens rugientis. At enim. Initium
 euangelii ihū xpī filii dī. sicut scriptum est in
 isaiā ppheta. Vox clamantis in deserto parate
 uia dñi. & cetera. Per utulū autē significabat
 lucas. Vitulus & enī sacerdotalis erat hostia.
 & ideo apte per utulū designat lucas. quia ipse
 sacerdotio zacharię coepit euangelium scribe
 re. dicens. Fuit in diebus herodis regis iudee sa
 cerdos nomine zacharias & cetera. **INI** Quare
 iohannes per aquilam designatur. **R.** Quō aquila
 cunctis uibus sublimius uolare. cunctis animan
 tibus clarius solis radios cernere potest. Ideoq. pul
 chre beatus iohs aquila dicitur. quia p̄ cunctis mor
 talibus sublimius uolando & limpidius mente
 contemplando meruit agnoscere filiū in sinu pa
 tris. & profundius secreta inuestigare celestia.
INI Numquid solus iohannes ad cieli uolauit.
 & non & ceteri euangeliste. **R.** Vere

credimus quia & ipsi uolauerunt. quō mente contempla-
 ti sunt secreta caelestia. sed altius iohannes prae omnibus.
Nam ceteri euangelistae quasi in terra cum dño ambu-
 lant. quia temporale eius generatione simul & tem-
 poralia facta sufficienter exposuer. pauca uō de eius
 diuinitate dixerunt. Iohannes uō quasi ad caelū
 eū dño uolat. quia per pauca de humanitate ipsi
 us exponens. eterna diuinitatis eius potentia p qua
 omnia facta sunt contemplando sublimiter agnouit.
 Et ut nos eam cognosceremus scribendo contradidit.

IN Quid egit beatus iohs in hoc euangelii sui exordio.

R Miro quippe modo de diuinitate dñi saluatoris. &
 fide recte credentiū sublimiter instruxit. & multo-
 rū hereticorū p fidiā potenter effugauit atq. destru-
 xit. **IN** Quomodo hereticorū destruxit errores.

R Fuerunt enī quidā heretici qui dicebant. si natus ē xpc.
 erat ergo tempus quando ipse non erat. Hos primo
 sermone redarguit dicens. In principio erat uerbum.
Non enī ait. in principio coepit ēē. ne uideret̄ ex tem-
 pore habuisse initium. sed in principio erat. ut ostende-
 ret quia sine ullo temporis initio de patre natus est.

filius. & ideo semper cum patre filius. **INT** Sequenti uero
 sermone quorū destruit errorem. **R** illorū uidelicet.
 qui tres scāe trinitatis negabant eē personas. Dicebant
 enī. idem dī quando uult pater est. quando uult filius
 est. quando uult sp̄s sc̄s est. ipse tam̄ unus est. hoc est
 una p̄sona ē. Horum errorem beatus iohannes destruxit.
 cū ait. & uerbū erat apud d̄m; Si enī alius erat apud
 alium. duo sunt p̄fecto. pater & filius. & non unus. hoc
 est. due sunt personę. & non una. quō alius est pater.
 alius filius. sed non est aliud. q̄a unus dī pater & filius.

INT Quid uult se se uangelista demonstrare cū subiungit.
 & d̄serat uerbum. **R** Hoc nimirū uult ostendere.
 q̄a uerbū id ē filius. d̄serat sicut & pater. Fuer̄ enī qui
 dā heretici qui xp̄m n̄ credebant eē d̄m. sectantū ho
 mine confitebantur. Illorū namq. perfidiā condē
 nauit euangelista his uerbis quib; ait. & d̄serat uerbum;

INT Quare iterū subiunxit euangelista d̄s. hoc erat in prin
 cipio apud d̄m. **R** Quia fuer̄ heretici qui dicebant.
 d̄m iūm xp̄m n̄ eē d̄m. neq. genitū adō patre. neq.
 dō patri coeternū & consubstantiale. sed factū d̄m ex
 tempore incarnationis. Vnde quidā ex ipsis ait. 7

Non inuideo xpo facto do. quia & ego si uolo. possum
 fieri secundum ipsum; Sed ergo euangelista. ut illorum
 perfidia destrueret. ideo addidit. hoc erat in princi-
 pio apud dm̄. Id est hoc uerbum quod est. deus est. non ex te-
 pore coepit esse deus sed in principio. hoc est ante omnem
 creaturam erat deus apud dm̄. **IN** Prieter hos fuerunt alii
 qui praua de xpo senserunt: **R** Vere fuerunt. qui eum &
 ante partum uirginis fuisse non negabant. ac tam-
 en credebant natum deum ex patre deo. sed factum a patre. Ideoque
 minorem dicebant quia eum credebant esse creaturam. Bea-
 tus ergo iohannes ut illorum destrueret errorem. idcirco
 subiunxit dies. Omnia per ipsum facta sunt. & sine ipso
 factum est nihil. Si enim nihil in creaturis sine ipso fac-
 tum est. manifeste demonstratur. quia ipse non creatura
 sed creator est. per quem omnis creatura facta est. **IN** Cur
 euangelista quater posuit erat. Sic enim dicit. In princi-
 pio erat uerbum. & uerbum erat apud dm̄. & deus erat uer-
 bum. hoc erat in principio apud dm̄. **R** In quaternario
 & enim numero tria continentur & unum. id est trinitas
 & unitas. Beatus ergo iohannes ut ostenderet. quia in-
 deitate tres sunt personae. sed una substantia. ideo qua-

ter posuit erat; Nam & filius pater alius filius. alius sps
 scs. tamen pater & filius. & sps scs unus est ds. **INT** Quod
 uerbū intellegere debemus in eo quod dicit euangelista
In principio erat uerbū. & uerbū erat apud dm & cetera.
 Numquid illud qđ sit. uerberato id est percusso aere. qđ
 ore formatur & uoce. quod litteris constat & syllu
 bis. **R** Non. sed essenziale. Nam illud uerbū nuncupa
 tiuū sonat & transit. hoc uero essenziale uerbum sem
 per manet cum patre. **E**ssenciale quippe uerbum est.
 diuinitatis substantia. p̄p̄etua om̄ps. infinita. tota
 ubiq. p̄sens. hoc utiq. uerbū ds dedit. **INT** Quare filius
 dī uerbū dicit. **R** Quia p̄ eū dī om̄a iussit & om̄a
 condidit. Vnde scriptum est. dixit. & facta sunt. man
 dauit & creata sunt. **INT** Quid est quod dicit euange
 lista. quod factum est in ipso uita est. Si enī qđ factū est
 in ipso. hoc ē in filio uita est. om̄a ergo uiuunt. quia om̄a
 in ipso & per ipsum facta sunt. Vnde psalmista dicit.
Om̄a in sapientia fecisti. hoc est in filio. Viuit ergo ce
 lum & terra. uiuit lignū & lapis. **R** Absit. Sed hec sen
 tentia ne uideatur alicui contraria. hoc modo distin
 guenda est. ut prius dicatur quod factū est & sic distin

guendo sub datur. in ipso uita est. Et est sensus. Quod fac-
 tum e in tempore ut uiuū apparuit. seu uita carens.
 Omne hoc in illa aeterna creatoris sapientia & spiri-
 tali ratione quasi semper uixerat & uiuit. Non tam-
 q̄ coaeterna est creatura creatura. sed quia coeter-
 na est illi sapientia & ratio seu uoluntas in qua sem-
 per ab aeterno habuit & habet quid crearet. & quan-
 do crearet. & qualiter quod creauit gubnet ut maneat.
 & ad que fine singula quae creauit p̄ducat. **IN** Quid
 uoluit euangelista ostendere cū ait. qd factū est in ip-
 so uita est. **&** Demonstrat quippe his uerbis. q̄ om-
 nis creatura in tempore facta est. Sed in illa aeterna crea-
 toris sapientia id: in filio semp̄ fuit dispositū quan-
 do & qualis crearetur. Ipsa quippe diuinae sapientiae
 dispositio. uita est rerū singularū quia in ea fuerunt
 ante quā fierent. **IN** Possumus inuenire aliquam
 similitudinē p̄ quā p̄ualeamus apertius huius sen-
 tentiae sensum intellegere. **&** Vere possumus. Nā
 beatus augustinus talem in hoc loco ponit similitu-
 dinē dicit. Faber facit arcam. primo in aste habet
 arcam. Sed arca sic: in aste. ut non sit ipsa. que uidet²

oculis. In arte inuisibiliter est. in opere uisibiliter. Ecce
 ficta est in opere & uidetur oculis. sed non ipsa est que
 manet in arte & in mente artificis. Quo nec potest con
 putrescere & ex illa quae est in mente & in arte alia
 fabricari. A rea ergo quae uidetur in opere non est
 uita. A rea uero quae est in arte uita est. quia uiuit
 artificis in anima in qua fuit ^{ante} arca. qua fieret. Sic ergo
 in sapientia dei patris somnia fuerunt ante quam crearentur.

INT Quid est quod dicit. & lux in tenebris lucet. & tenebrae
 ea non comprehendunt. Lux namque solis cum luce
 mox effugant tenebrae. Quae est ergo haec lux.
 quae lucet in tenebris. aut quomodo potest lux in tene
 bris lucere. cum tenebrae simul non possint esse cum luce.
 quia effugantur a luce. **R** Lux christi est. qui omnia cor
 da hominum quae in luminari merentur. praesentia suae
 diuinitatis inlustrat. Tenebras. uideos incredulos appel
 lit. Lux ergo in tenebris lucebat. quia christus inter iu
 daeos incredulos doctrina pariter & miraculis corus
 cabat. **INT** Quid est ergo quod dicit. & tenebrae ea non
 comprehendunt. nunquid non comprehendunt euangelium
 eundem ad eum pontificem duxerunt. **R** Comphen

derunt corpore non tam fide. Conprehender eum ad
 crucifigendum non ad credendum. Et ideo dicit. tene-
 batur ei non comprehendere. quia infideles iudaei cre-
 dere in eum noluerunt. **IN** Quid est quod euangelista
 de iohanne baptista dicit. non erat ille lux. Si enim
 iohannes baptista non erat lux. quomodo uerum est
 quod dominus apertis dicit. Vos estis lux mundi. numquid apertis
 maiores erant iohanne baptista. **R** Non. quia ipse
 dominus dicit. Inter natos mulierum non surrexit maior
 iohanne baptista. **IN** Si nemo surrexit maior inter
 natos mulierum. cur ergo iohannes non erat lux sicut apertis.
R Erat quippe lux. sed non erat uera lux. Vera namque
 lux. dominus est ihesus christus. de qua ^{luce} mox sequitur. Erat lux
 uera quae illuminat omnem hominem. Lux ergo uera
 christus. qui naturali & eterno lumine splendens. et
 suae lucis praesentia quoscumque atigerit illustrat. Iohannes uero
 non erat lux uera. quia participatione uere lucis factus
 est lux. Et ideo ad comparationem uere lucis quasi non
 esse lux dicitur. quia non posset omnino lucere. nisi a christo
 illuminaretur. Cum ergo dicit euangelista non erat ille lux.
 subaudiendum est. uera. **IN** Si iohannes non erat lux

uera · quid ergo erat. **&** Sicut euangelista inferius dicit ·
 Ille erat lucerna ardens & lucens. **¶** Quomodo erat lucer-
 na ardens & lucens. **&** Quia sicut lucerna non ex se habet
 lucē · sed ab altero accenditur · ita & iohannes · n̄ ex se habet
 lumen · sed inluminatus est a xpo · Erat ergo lucerna ardens ·
 fide ac dilectione · lucens uerbo & actione. **¶** Quid est
 quod dicit · Erat lux uera quę inluminat omnē hominē
 uenientē · id ē · nascentē in mundū · quomodo xpc omnē
 hominē inluminat · cū non omnis homo inluminetur ·
 q̄a non om̄is homo credit in eum · Sic enī dicit apostolus ·
 non est enī omnū fides. **&** Hęc sententia sic intelle-
 genda est sicut illa pauli apti quę dicit · qui uult om̄s
 homines saluos fieri · & ad agnitiōē ueritatis puenire ·
¶ Si enī uult omnes homines saluos fieri · cur ergo n̄ om̄s
 saluantur cū scriptū sit · om̄a quęcūq; uoluit fecit ·
& Om̄s quippe uult saluos fieri · qui saluandi sunt · hoc est
 om̄s illos quos ad uitā p̄ordinauit aeternam ·
¶ At tamen non uult saluare om̄s infideles & impios ·
 qui in infidelitate & in peccatis suis moriuntur · Simi-
 liter omnē hominē inluminat qui inluminandus est ·
 hoc est quē ipse ante mundi constitutionē inluminare

289

p̄distinauit. Dñs ergo ih̄c xp̄c qui est lux uera. omnē
hominē inluminat qui inluminatur. quō qui cumq̄.
sue naturali ingenio. sue diuina sapientia inlumina
tur. ipse inluminat eū. q̄a nemo inluminari potest ni
si ipsū. **INT** Quare dñs non p̄ordinauit ut om̄s inlumi
narent & om̄s saluarentur. **&** Quis enī cognouit sen
sū dñi. aut quis consiliarius eius fuit. O homo tu quis es qui
respondeas dō. numquid non habet figulus potestatem
ex eide massa luti facere. aliud uas in honore. aliud
in contumeliā. Cuncta namq̄. humani generis massa
p̄dita est in primo parente adam. & non: digna nisi
eterno sup̄plio. De hac ergo massa p̄dita quicūq̄. pere
unt. originali peccato siue sua culpa pereunt. & iusto
dī iudicio condemnant̄. Qui uō salui fiunt. nullis me
ritis exigentibus. sed gratuita dī bonitate & sola mīa
saluant̄. **INT** Quod: illud uerbū de quo dicit. & uer
bū caro factum est. **&** Dñs ih̄c xp̄c unigenitus
dī patris filius. **INT** Illud ergo uerbū dī patris sitan
tū caro factū est. dñs ih̄c xp̄c non animā sed solā carnē
adsumpsit. ac p̄ hoc non fuit homo perfectus. **Ab**
sit. Vere p̄fectus homo fuit. quia totū hominē. hoc:

animā simul & carnē adsumpsit. quō totū hominē
 redimere uenit. **IN** Cur ergo dicit euangelista. & uer-
 bū caro factum est. **R** In scripturis & enī diuinis aliquan-
 do pars ponitur p̄ toto. aliquando uō totū p̄ parte.
 Hæc species apud grammaticos sine doche. Pars itaq.
 ponit̄ p̄ toto. ut est illud. descendit iacob in egyptum
 manibus; septuaginta. non enī solē animę sine cor-
 poribus descenderē in egyptum. sed per animā totus
 homo significatur. Quidergo dicit in animabus. hoc est
 in hominibus. totū uō ponitur p̄ parte. ut illud. tuler̄
 dn̄m demonum̄to. hoc ē corpus dn̄i. nā p̄ dn̄m corp̄ tan-
 tū dn̄i est intellegendū. sic ergo in hoc loco pars ponit̄
 p̄ toto. nā per carnē totus homo designat̄. & est sensus.
 Verbū caro factū est & habitauit in nobis. hoc ē filius dī.
 homo factus est. assumendo carnē & animā & inter
 homines conuersus est. **IN** Quid ē qd̄ dicit euangelista
 & de plenitudine eius nos om̄s accepim̄ gratiā p̄ gratiā.
 Quæ est ista plenitudo de qua nos accepimus gratiā p̄ gratiā.
R Plenitudo hæc sc̄i sp̄s ē copia plenitudo uidelicet om-
 niū sp̄italiū donoriū. **IN** Quis ergo accepit hanc pleni-
 tudinē. **R** Filius dī dn̄s ius xpc̄ n̄tam̄ sc̄dm̄ potentiā

diuinitatis. sed secundū formā humanitatis. quō indi-
 uinitate omnia simul habet cū patre. Vnde ipse alibi
 dicit. omnia quę habet pater mea sunt. **IN** In forma
 uō humanitatis quomodo accepit plenitudinē sp̄s
 sc̄i. **R** Quia homo in utero uirginis assumpt̄ a uer-
 bo dī. fact̄ ē filius dī n̄ adoptiuus sed proprius. & ideo
 eo accepit omnē plenitudinē sp̄s sc̄i. Quia sicut ioh̄s
 bap̄sta dicit. n̄ ideo pater ad m̄ surā dat sp̄m quō de-
 dit & totū. Vnde paulus ap̄tus dicit. quia in ipso ha-
 bitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter.

IN De hac ergo plenitudinē sp̄s sc̄i. quid accipiunt fide-
 les. **R** Aliquā parte secūm modū suę capacitatis quan-
 tā ipse dñs donare dignat̄. Quia sicut paulus ap̄tus dicit.
 unicuiq. nr̄m data ē gratia secundū mensurā dona-
 tionis xp̄i. **IN** Quę ē haec gemina gratia. quā de
 plenitudinē xp̄i accepimus. **R** Fides ē & uita eter-
 na. Vnā ergo gratiā accepim̄ in p̄senti. idē fidē quę
 p̄ dilectionē operat̄. Alterā uō accipiem̄ in futuro.
 hoc ē uitā aeternā. **IN** Quomodo ergo de plenu-
 dine xp̄i accepim̄ gratiā p̄ gratiā. **R** De plenitudi-
 ne misericordie xp̄i. de abundantia bonitatis eius

primo accepimus gratiam fidei. & per fidem peccatorum omnium
 remissionem. Pro hac ergo gratia fidei accepimus alteram
 gratiam. id est uitam aeternam. Quia si seueranter in fide
 uiuamus. aeternae uitae beatitudine consequemur. **IN**
 Quid est quod dicit. dominum nemo uidit unquam. cum sancti patres
 in ueteri testamento sepe dominum uidisse legantur. Nam
 uidit abraham dominum. sicut scriptum est. quia apparuit
 ei deus sub quercu mambre. Vidit quoque iacob dominum quid dicit.
 uidi dominum facie ad faciem. Vidit & moyses dominum. de quo
 scriptum est. quia loquebatur cum deo facie ad faciem. sicut
 loqui solet homo cum amico suo. Vidit praeterea et uas
 propheta dominum quid dicit. Vidi dominum sedentem super solium ex
 celsum & eleuatum. Quomodo ergo uerum est quod dicit euan
 gelista. dominum nemo uidit unquam. **¶** Vtique uerum est.
 quia nullus adhuc mortali & corruptibili carne circum
 datus dominum uidere potest. hoc est in circum scriptae diui
 nitatis cernere lumen. **IN** Si ergo ita est quomodo sancti
 patres uel prophetae uiderunt dominum. **¶** Viderunt enim dominum non in
 ea substantia qua deus est. sed per aliquam subiectam creatu
 ram. hoc est angelicam uel humanam uel igneam & cetera
 his similia. In angelica nempe creatura uidit abraham

dñm. quando tres angelos in figura trinitatis suscepit
 hospitio. Inhumana uō specie uidit iacob dñm. de quo
 scriptū est. Etece uir luctabatur cū eo usq. mane.
 Ite moy ses in specie ignis uidit dñm. quando ei appa-
 ruit in rubo. Simili modo & reliqui patres ueteri testa-
 mēti dñm per subiectam creaturā uidisse credendi sunt.
INI Quid ē. quod iohannes baptista interrogatus a sacer-
 dotibus iudcorū. utq. leuitas si esset helias. respondit se
 non eē heliā. cū dñs interrogatus a discipulis dei iohan-
 nis aduentu responderit. helias iā uenit. & rursū
 alibi turbis iudaeorū dicit. & si uultis recipere ipse
 est helias qui uenturus est. Si enī iuxta dñi sententiā.
 iohannes helias erat. quomodo ergo dicit. non sum
 helias. **&** Vtrumq. uerū est. & quod dñs confitetur
 qui dicit. ipse est helias. & qd iohannes negat dicens.
 non sum helias. Quia iohannes helias erat in spū
 & uirtute. sed helias non erat in psona. **INI** Quomo-
 do iohannes helias erat in spū & uirtute. **&** Quia
 sicut helias secundū dñi pcedet aduentū. ita
 iohannes pcessit primū. Et sicut helias futurus
 erat pcur sor iudicis. ita iohannes pcur sor factus

est redemptoris. Unde angelus dixit ad Zacharia.
 Ipse p̄cedet ante eū in spū & uiſtute helie. Quō ſicut
 helias annuntiabit dñm xp̄m uenturū ut iudicet
 mundū. ſic & iohannes p̄dicauit xp̄m uenturū ut
 redimeret genus humanū. **INT** Quare iohannes bap
 tizabat. qui ſuo baptiſmate peccata relaxare n̄ po
 terat. **R** Verū eſt quia in ſolo redemptoris n̄ri bap
 tiſmate dñi ſcilicet iū xp̄i nobis peccata relaxant;
 Sed iohannes ideo baptizabat. ut p̄ om̄a ordinē p̄c̄
 uſionis ſue ſeruaret. Hoc eſt ut p̄curſor xp̄i fie
 ret baptizando. quia futurū erat ut xp̄s baptizaret.
 ſicut p̄curſor ei iā factus erat n̄ſcendo atq; p̄dican
 do. **INT** Quid: quod dicit. Ego baptizo in aqua.
R Quia iohannes aqua tantū corpora lauabat. ſed m̄
 tes hominū p̄ueniā non renouabat. q̄a non poterat
 relaxare peccata. **INT** Quid eſt q̄d dicit. medius autē
 ar̄m ſtetit. quē uoſ nescitis. qui ſen̄ erat ille qui in
 medio hominū ſtabat. & nesciebatur. **R** Dñs uidē
 licet iū xp̄s. qui ſtabat inter homines humanita
 te. ſed nesciebatur diuinitate. quia diuinitas ipſius
 latebat in carne. **INT** Quid: quod iohannes ait.

qui uidi spm̄ descendente tamquā columbam de celo
 & mansit super eum. & ego nesciebam eum. Si enim
 iohannes nesciebat dnm̄ ihm̄ xpm̄ dī esse filium.
 cur ergo p̄dicauit dicens. Ecce agnus dī ecce qui tol-
 lit peccata mundi. Et itē. post me uenit uir qui
 ante me factus est. quia prior me erat. quomodo
 igitur nesciebat eum. cū specialiter ad hoc missus sit
 ut ei testimoniū perhiberet qd̄ ipse eēt x̄p̄e. qui
 baptizaturus erat in spū sc̄o. & iudex omnium uentu-
 rus. **R** Vere nouerat sc̄s iohannes. prius dnm̄ ihm̄
 xpm̄ dī esse filium. sed profundius & altius eū ag-
 nouit. postquā spm̄ sc̄m uidit in specie columbe
 descendente super eū. & idcirco in hoc loco ubi ait.
 & ego nesciebam eum. subaudiendū est tam subli-
 miter. tam p̄funde. sicut cognoui postquā spm̄
 sc̄m in specie columbe super eū descendere uidi.

Int Quid ergo prius nouerat iohannes in dno. & quid
 postea didicit. **R** Nouerat quippe illū dnm̄ & dī
 eē filiū. mundi saluatore & atq. redemptore. Noue-
 rat & omnium iudicē uenturū. sed non nouerat. quia
 potestate baptizandi nulli seruorū suorū eēt dātū

turus. sed sibi soli eam reseruaturus. Hoc ergo dicitur
 per columbam. uidelicet quia nulli electorum daret bap-
 tizandi potestatem. **INT** Numquid non habuerunt ap-
 tostyres christi. seu confessores bap-
 tizandi potestatem. numquid non habent in ecclia modo epi siue
 p-ri potestatem bap-
 tizandi. **R** Nec ap-
 tostyres ut confessores. nec modo habent epi
 aut p-ri. **INT** Quare. **R** Quia in spu sco bap-
 tizare non possunt. **INT** Numquid non in spu sco bap-
 tizauerunt ap-
 tostyres & confessores christi. aut epi aut p-ri mo-
 do non bap-
 tizant in spu sco. cum illis qui ab eis bap-
 tizantur peccata relaxentur. **R** In spu sco nemo
 bap-
 tizat nisi solus christus quia ipse tantum solus pec-
 cata dimittit. Vnde idem iohannes baptista dicit.
 Qui misit me bap-
 tizare ille mihi dixit. Super quem
 uideris spm descendente & manente super eum. hic
 est qui bap-
 tizat in spu sco. **INT** Quid ergo de illis
 dicendum est quos ap-
 tostyres bap-
 tizauerunt. uel eorum suc-
 cessores. christi uidelicet confessores. quid &iam de illis
 quos in ecclia modo bap-
 tizant epi uel p-ri. **R** Vere
 quos cumq. sci ap-
 tostyres aut successores eorum sci uidelicet christi

confessores aqua baptismi luerunt. uel quoscumq. modo
 in ecclesia epi aut pbr l. u. vii. solus xpc eos baptizat in spu
 sco. quia ipse tantu solus illis peccata relaxat. Quo ip
 sus est solum modo & uincula peccatoru soluere. & sps
 sci dona tribuere. **INT** Si electis suis scis uidelicet aptis
 seu confessoribus potestate baptizandi non dedit.
 quid ergo eis dedit. **RO** fficiam simul & ministeriu
 baptizandi. ut orando & exorcizando elementum
 efficiatur sacramentum. Quia in solo uerbo aut solo
 elemento non continetur baptismi sacramentum.
 Si ergo iungatur uerbu xpi ad elementu. fit sacra
 mentu. Dedit nihil omnino eis ministeriu. ut lingua
 competentiu corda lauent. sed ipse xpc. eoru men
 tes gratia sci sps renouet. **INT** Quid e quod dñs uident
 nathanahelē uenientē ad se dixit de eo. Ecce uere
 israhelita in quo dolus non est. Si dolus in illo non
 erat. ergo n̄ habebat peccatum n̄ erat infirmus. Si non
 erat infirmus. non indigebat medico. dño scilicet xpo
 a quo sanaretur. **R** Et peccatu habebat & infirmus erat.
 quia peccatis languebat. Quo sicut iob dicit. nemo
 mundus a sorde. nec infans unius diei cuius e utra sup

terram; Unde & dauid propheta dicit. Ecce enim in
 iniquitatibus conceptus sum. & in delictis peperit me
 mater mea. **IN** S inathanahel peccator erat. cur ergo
 dñs ait de illo. Ecce uere israhelita in quo dolus non est.

R Dolus est fraus & simulatio. Dolus est cum aliquis homo
 aliud corde celat. & aliud ore loquitur. habet enim quasi
 duo corda; Unde psalmista dicit. in corde & corde locu
 ti sunt mala. In corde & corde dicit. hoc est in duplici
 corde; Habet enim unum cor ubi celat ueritate. & alterum
 ubi incipit mendacium & falsitate. hoc non habebat
 nathanahel. & ideo non erat in illo dolus. quia non erat
 in eo fraus non erat simulatio. Nam cum esset eximus
 legis doctor. non gloriabatur. neque uictabat se esse iustum.
 sed humiliter confitebatur se esse peccatorem. **IN** Quid
 ergo dñs in eo laudauit. **R** Simplicitate mentis & hu
 mile peccati confessionem. **IN** Iste nathanahel
 qui tante dignitatis erat & meriti debuit primus esse
 inter aptos. quia tale illi testimonium dñs prohibuit.
 quale nec petro nec andree nec ulli apostolorum.

R Certe non solum primus reperitur inter aptos. sed
 nec medius nec ultimus. **IN** Cur ergo non est electus ut

esset apostolus: **R**at enim iste nathanahel ut dic-
 tum e. egregius legis doctor. & ideo noluit eu dñs
 eligere ad dignitate apostolatus. ne sua uideretur sa-
 pientia electus. Noluit eni dñs ad apostolatus gratia
 eligere sapientes. diuites. fortes & potentes. sed sim-
 plices idiotas. pauperes. infirmos ac debiles. **INI** Qua-
 re hoc dñs legit. **R** Ne dicerent heretici. quia fides
 xpi & fama nominis eius non creuit in orbe terra-
 ru p uirtute sps sci. sed astutia sapientia aut copia di-
 uitu ut fortitudine potentum. **INI** Cuius hoc ap-
 probatur testimonio. **R** Beati pauli apti qui dicit.
 Infirma mundi elegit ds ut confundat fortia. Igno-
 bilia & contemptibilia elegit. & ea quae non sunt.
 ut ea quae sunt destruat. Quo noluit portore ad-
 quirere piscatore. sed per piscatore lucratus est
 oratore. **INI** Quomodo p piscatore oratore uo-
 cauit ad fidem. **R** Magnus quippe fuit cipria-
 nus orator. sed maior illo pater piscator. per
 que credidit non solu orator. sed & iam imperator.
INI Quare dixit dñs nathanaheli. prius qua te phi-
 lippus uocaret cum esses sub ficu. uidite. **R** Vtp

hoc agnosceret eum esse dñm. & crederet in eum. quia dñs
 alibi positus quod alibi ageretur agnouit ut dñs. **INT** Spiritu-
 aliter autē quid designatur per ficum sub qua uidit dñs
 nathanahalem. **R** Male dulcorata peccandi uolup-
 tas. protoplasti namq. adam scilicet atq. eua cū peccas-
 sent dō. fecerunt sibi peritomata id est succinetoria de
 foliis ficulneae quibus tegerent genitalia membra.
 Putabant quippe asperitate foliorū extinguerē posse
 genitaliū membrorū pruriginem. Ideoq. recte desig-
 nantur peccata per folia ficulneae. **INT** Quid ergo mysti-
 ce designat per nathanahalem. **R** Genus humanum
 quod sub ficu erat. quia umbra peccati & mortis p̄meba-
 tur. **INT** Quando ergo dñs nathanahelē sub ficu uidit.
R Cū genus humanū umbra peccati & mortis ad grauatū
 misericorditer respexit. **INT** Quid int̄pretatur natha-
 nahel. **R** Hebraice nathanahel. Latine dicitur dñs misit do-
 nū dī. & ideo apte significat genus humanū. quod dū
 credidit filiū dī esse dñm dono & gratia ipsius libera-
 tū ē a peccatis & umbra mortis. **INT** Quid int̄pretatur phi-
 lippus. **R** Os lampadū. & ideo pulchre significat or-
 dine p̄dicatorū qui uelut lampades accense luce euan-

zelice doctrinae illustrauerunt orbem terrarum. **INT** Quo
modo ergo uidit dñs sub ficu nathanabele prius quā

cū philippus uocaret. **R** Quō genus humanū umbra
peccati & mortis adgrauatū misericorditer respexit
prius quā missis in mundū p̄dicatoribus idem ad fidē
uocauerit. & sicut aptus dicit. ante mundi constitutionē

elegit. **INT** Quare dñs uocat ad nuptias uenire dignatus

est. **R** Quantū ad h̄istoriā ideo dñs uenit ad nuptias.
ut eas approbaret. & fidē recte credentiū confirmaret.

INT Quid est qđ dñs in euangelio scđm iohannē dicit. mea

doctrina non est mea. Si sua est doctrina. quomodo non

est eius. **R** Dñs nr̄ ih̄c xp̄e doctrinā semet ipsum ap

pellit. quō doctrina patris filius est. Doctrina ergo ipsi

us. non est eius. quia filius non est a se sed a patre genitus.

Hinc est qđ alibi dicit. & sermonē quē audiistis non ē meus.

sed ei qui misit me patris. hoc est ego ipse qui sermo patris

sū. non sū a me sed a patre genitus. **INT** Quid ē qđ dñs in eu

angelio dicit de diabolo. ille homicida erat ab initio & in

ueritate non stetit. quia mendax est & pater eius.

Numquid pater diaboli mendax est. **R** Non. quia ipse

diabolus creatura dī est. & in quantū creatura. utiq. bon.

suo tamen uitio factus est malus. **INI** Cur ergo dicit.
 mendax est & pater eius. **R** Subaudiendū est in hoc
 loco mendacii. ut sit sensus. mendax est & pater eius. id
 est pater mendacii. quō ipse est auctor & inuentor
 mendacii. **INI** Quare dñs dicit. ego gloriā meā non que-
 ro. est qui querat & iudicet. quod utiq. de patre dicit. cū
 ipse alibi dicit. pater non iudicat quēquā. sed omne
 iudiciū dedit filio. Quomodo pater non iudicat quēquā.
 cū hic de patre dicit. est qui querat & iudicet. **R** Iudi-
 cū aliquando significat condemnationē. aliquando
 discretionem. Pater ergo non iudicat quēquā. sed om-
 ne iudiciū dedit filio. q̄a solus filius p̄sona apparebit
 in iudicio. ubi condemnabuntur impij. Verū tamen
 ipse pater querat & iudicet. hoc est discernit gloriā
 filii a gloriā ceterorū. quō illū demonstrat eē filium
 p̄priū dñs. Hic ē filius m̄s dilectus. ceteri uō sunt ad-
 optiui. **INI** De quo mandato dicit in euangelio. cū
 ait. hoc mandatū accepi a patre meo. **R** Dixerat
 superius. potestātē habeo ponendi animā meā. &
 potestātē habeo iterū sumendi eam. Nemo tollit
 eam a me. sed ego pono eam a me ipso. Istud est man-

datū quod accepit a patre. **IN** Accepit ergo dñs hoc
 mandatū scdm naturā humanitatis an scdm substan
 tiam diuinitatis. **&** Vere natura humanitatis ad
 hac infirma & corruptibilis erat in illo. & ideo circo
 infirmitas carnis non habebat hanc potestatem ut po
 neret animā suā quando uellet. & quando uellet
 assumeret. Nā quāuis ipse homo perfectus esset dñs.
 non tamen ipsa carnis infirmitas sed potentia diuini
 tatis tantā habebat potestatem. ut cuncta faceret que
 uellet. Hoc ergo mandatū scdm naturā diuinitatis
 accepit. **IN** Si enim iuxta naturā diuinitatis hoc man
 datū accepit. ergo fuit tempus quando hoc n̄ habuit.
 A p̄ hoc minor est pater in ipsa diuinitate. **&** Absit.
 Semp̄ enim filius cū patre fuit. & pater nūquā sine filio.
 & omnia quae habet pater. habet & filius. Sed ideo se
 dicit accepisse mandatū a patre. ut ostendat quā
 genitus ē a patre. Tunc enim filius mandatū accepit
 a patre. quando genitus ē a patre. Ipse quippe
 filius & mandatū & doctrina patris est. Vnde alibi
 dicit. doctrina mea non est mea. & ideo ait. Hoc
 mandatū accepi a patre meo. id ē genitū suū a dō patre.

ut sim mandatu & doctrina ei. & habeat potestatem
 faciendi que uolo. **IN** Quid est qd dñs ait. ego & pa-
 ter unū sumus. quare non dixit unus? aut si unus est
 dñs. quare non ait ego & pater unū sum? **R** Ideo non
 dixit ego & pater unus sumus. aut unū sum. ne uide-
 ret una tantū patris & filii eē psona. Præuidebat enī
 sicut dñs. quia futuri erant heretici qui dicerent eū
 minore patre & iū scdm diuinitatē. sicut arrius
 eiusq. sequaces. Ideo ait. ego & pater unū sumus.
 hoc ē una est mihi & patris substantia. una essentia.
 una ditas. una eternitas. atq. maiestas. pfecta equa-
 litas. dissimilitudo nulla. **IN** Cur ergo dixit plu-
 raliter sumus? **R** Quia futuri erant heretici qui di-
 cerent unā eē tantū patris & filii psonā. sicut sabel-
 lius. qui dicebat. Idē dñs quando uult pater est. quan-
 do uult filius est. quando uult sp̄s sc̄s est. Ipse tamē
 unus est. hoc ē una psona. **IN** Quomodo ergo dñs
 his uerbis destruit errore sabellii? **R** Qui dicit ^{ego} &
 pater & sumus. Nam ego & pater. de una psona dici
 non potuit. sumus autē de una psona dici non con-
 gruit. Nam q̄a alia est psona patris. alia filii. Ideo

distincte aut. ego & pater. & pluraliter sumus ut destrueret errorem sabellii. Et quia una est patris & filii substantia. idcirco ait unum. ut arru destrueret perfidiam.

INT Quid est quod dñs de la Zaro languente respondit sororibus eius. Infirmetas haec non est ad mortem. numquid non de ipsa mortuus est infirmitate. **R** Infirmetas illa sororibus ei atq. aliis hominibus fuit ad mortem. quia de ipsa mortuus est. At tamen dño ihu xpo infirmitas illa non erat ad mortem quia facilius eum poterat resuscitare de sepulchro. quam tu possis hominem suscitare delecto. **INT** Si autem infirmitas illa dño non erat ad mortem. cur ergo data est. **R** Ipse manifestat cum dicit. sed pro gloria dei. hic autem semet ipsum dñm appellat. **INT**

Pro qua gloria dei illi data est infirmitas. **R** Ut glorificet filius dei per hoc. per ipsam infirmitatem. **INT**

Quomodo per illam infirmitatem glorificatus est filius dei.

R Quia cum la Zarus illa mortuus est infirmitate. & post ea quadriduanus iacetus. uisitate dñi ihu xpi resuscitatus est. ipse manifestat. esse dei filius. quia nisi dei filius esset. quadriduanum mortuum resuscitare non posset. **INT** Quid spiritualiter designat per la Zarum quadri

duanū mortuum. **R** Genus humanū peccatorum mole
 grauatū. & peccatis mortuū. **INT** Quomodo genus
 humanū peccatis est mortuū. **R** Adā in paradīso p̄
 uaricatus est p̄ceptū dī. q̄a comedit de ligno. de quo
 sibi p̄ceperat d̄s ne comederet. & q̄a magis oboediuit
 diabolo quā dō. suo peccato mortuus est. & om̄s quos
 postea genuit mortuos genuit. q̄d manifeste demonstrat
 p̄. uul. aptas dicens. Sicut p̄ unū hominē peccatū intrauit
 in mundū. & p̄ peccatū mors. & ita in om̄s homines mors
 p̄transiuit. **INT** Si enī plazarū mortuū genus humanū pec
 catis mortuū designatur. quomodo ergo sic ad d̄nō diligebat.
 nā sic dicit euangelista. diligebat īh̄c lazarū & soro
 res ei. diligens ergo & peccans genus humanū. **R** Si enī
 gen' humanū peccatis languidū n̄ dilexisset. nequaquā
 de caelis ad terras p̄ redemptione descendisset. Caritas
 quippe dī filium de caelis traxit ad terras. **INT** Diligit
 ergo d̄s peccatores. & si peccatores diligit. diligit &
 peccata. **R** Absit. peccata quippe non diligit. q̄a
 peccatū ad d̄nō non ē factū sed a diabolo inuentū. et tam̄
 diligit peccatores. non q̄a peccatores sunt sed ut eos
 conuertat & saluet. Vnde ipse dicit. non ueni uocare

iustos sed peccatores. **INI** Si enim dominus Lazarum tanto amore di-
 ligebat. cur ergo audiens quia infirmabatur. non sta-
 tim uenit priusquam moreretur sanaret. Ecce enim dicit
 euangelista. Vt ergo audiuit quia infirmabatur tunc
 quidem mansit in eodem loco duobus diebus. **R** Nolu-
 it enim cito uenire sed tam diu uoluit moram facere. donec
 quadriduum compleret. quia noluit facere minus. sed
 quod erat maius. hoc est noluit sanare infirmum. sed
 resuscitare quadriduanum mortuum. **INI** Quot mortuos
 resuscitauit dominus. **R** Sci euangeliste tres tantum narrant
 eum resuscitasse mortuos. At tamen credendum est
 quod plures etiam resuscitauerit. quomodo sicut iohannes dicit.
 multa quidem et alia signa fecit uerus. que non sunt
 scripta in libro euangelii. **INI** Si dominus plures mor-
 tuos resuscitauit. cur ergo sci euangeliste tres tantum
 mortuos descripserunt eum resuscitasse. **R** Propter
 mysterium. ut per illos tres mortuos a domino resuscitados.
 demonstrarent. quia tria sunt genera mortuorum qui-
 bus anime peccando moriuntur. et tria sunt genera
 resurrectionum quibus anime per fide uiuificantur.
INI Qui fuerunt ergo illi tres mortui quos dominus resuscitauit.

R primus mortuus fuit iairi archisynagogi filia. secundus
unicus uiduae filius. tertius lazarus quadriduanus.

INT Quomodo resuscitauit dñs tres istos mortuos. **R** Filia
iairi. secreto resuscitauit in domo. corā patre & matre
puellae & tribus discipulis. petro uidelicet. iacobo & io
hanne. Filia uō uiduae resuscitauit corā turbis. non ad
huc sepultū. sed iam extra portam ciuitatis elatum.

Lazarum autē resuscitauit iam sepultum & fetentem
quadriduanū. **INT** Quomodo p̄ hos tres mortuos de
signantur. tria genera mortuum. **R** Anima semper
cū peccat. moritur. q̄a peccatū mors anime est.

At tamen non semp̄ aequaliter peccat. nec equaliter
moritur. quō aliquando moritur sola mentis delibe
ratione. aliquando uō peccati iteratione. **INT** Quomo
do moritur deliberatione. **R** Cogitasti enī aliquod
malū. ipsa cogitatione delectatus es. & que admodū
faceres in animo tuo deliberasti. Ergo q̄a consensisti.
peccasti. & ipsa consensio & deliberatio occidit te.
quō in conspectu dñi peccatū iam factum est. **INT** He
talis mortuus p̄ que designat. **R** Per filiam iairi.
quā dñs in secreto suscitauit. q̄a sicut illa intus in oc

culto mortui uidebat. sic & iste quid deliberatione
moritur in secreto conscientiae licet mortuus quod

ibiliter peccatum. **INT** Quid ergo per hoc dominus signi-
ficare uoluit quod in occulto uirum filiam resuscitauit.

R Hoc mystice demonstrat. quia illi qui delibera-
tione moriuntur. sola tantum & secreta confessione
resuscitari possunt. **INT** Illi autem qui non sola cogi-

tatione ac deliberatione sed & in operatione peccant.
per que designantur. **R** Per unicum uidue filium. que

dominus extra portam ciuitatis coram turbis resuscitauit.

Quod sicut ille foras delatus est mortuus. sic & iste qui o-
peratione moritur. mortuum suum quasi foras defest.

quando malum quod inuis cogitauit & deliberauit. per-
ducit in operationem. **INT** Quid ergo dominus in hoc fac-

to uoluit demonstrare quod eundem uidue filium coram
turbis in publico resuscitauit. **R** Hoc mystice osten-

dit. quia quicumque peccati operatione moriuntur. & ex
de morte sua. alius quibuslibet & iudicis ostendunt.

necesse est: ut tantum confessione. sed & in digna sa-
tisfactione ac poenitentia resuscitentur. ut quibus

dederit occasionem peccandi. exemplum tribuant poe-

nitendi. itq. bene uiuendi. **INT**er quē designantur
illi qui a s̄s̄iditate & iteratione peccati moriunt̄.

R Per lazarū quadriduanū iam s̄tente. quō aliud
est peccare & aliud peccandi consuetudine facere.

INT Quomodo est aliud. **R** Qui enī peccat & continuo
p̄ poenitentia corrigitur. cito reuiuiscit. q̄a nondū
est implicatus. Qui autē peccare consueuit. & a s̄s̄idui
tate peccandi habet. q̄a implicatus est non potest re
suscitari sine magno poenitentie labore. **INT** Si dñs
ciculus potuit resuscitare lazarū de sepulchro quā tu
possis hominē dormiente excitare delecto. cur er
go non eū statim resuscitauit cū in bethaniā uenit.

R C̄tissime namq. resuscitaret si uellet. sed p̄p̄t̄ m̄ r̄ ste
riū noluit. Prius enī fremuit spū. & turbauit semet
ipsū. Deinde lacrimatus est. & rursum fremuit in semet
ipso. & eleuatis in caelū oculis. dō patri gratias retu
lit. & tunc uoce magna clamans. lazarū resuscita
uit amo stuis. Ut p̄ hoc demonstraret. q̄a quicūq.
male consuetudinis mole p̄mit̄. facile resuscita
ri n̄ potest. Ideoq. necesse est illi. ut ad exemplum
dñi fremat. & turbet semet ipsū p̄ poenitentia & a s̄s̄

siue lacrimas fundat. in celum conspiciat. & inde pe-
tat indulgentiam. Deinde cotidie fremens. uoce mag-
na. hoc est omni iustite clamat ad dm̄. ut magna di-
uoce clamatus. id est magna diuina adiutus. a puerse
consuetudinis morte resuscitetur.

INI Quid mystice designat per quattuor dies quibus Lazarus iacuit in monumento. Sic enim scriptum est. Venit itaque ih̄c. & inuenit eum quattuor dies iam in monumento habentem.

R Per quattuor dies. quattuor designant legum transgressiones. **INI** Quae sunt ille quattuor leges.

R Prima est quam dedit primo homini adae in paradiso constituit. uidelicet ne deligno scientiae boni & mali comederet. Secunda est naturalis quam unusquisque a deo habet scriptam in corde. scilicet ut quod sibi non uult. alter non facit. Tertia est. quam per moysen dedit filiis israel. Quarta uero lex est. euangelii gratia. quae omnes alias precellit. **INI** Quomodo ergo illi quattuor dies quibus Lazarus iacuit mortuus in monumento. harum quattuor legum significant transgressiones.

R Quattuor legum transgressiones. quasi quattuor dies mortis. Unusquisque homo quando nascitur. cum morte

sua nascitur. quia de adā trahit peccatū quo moritur.
 Quō ipse in paradiso constitutus. transgressus est legem.
 quā sibi constituit dñs. & mortuus est. & sic om̄s in eo mor-
 tui sumus. Et ideo quando nascimur. cū morte nascimur.
 Ecce habes unū diē mortis. **INI** Quomodo intellegendus
 est alter dies mortis. **R** Homo natus crescit & incipit
 accedere ad rationabilis aetatis annos. ut sapiat legē
 naturalem. & cognoscat quid agendū. quid ue non sit
 agendū. Et hanc legē transgrediuntur homines. iste
 ē alter dies mortis. Deinde lex data est p̄ famulū dī
 moysen. in qua p̄ceptū est. n̄ occides. n̄ moechaberis.
 n̄ furtū facies &c. Et hanc legē scriptā homines con-
 temptant. Ecce testis dies mortis. Postea uō da-
 ta ē euangelii gratia. & transgrediunt̄ homines eu-
 angelii. Ecce quartus dies mortis. **INI** Numquid tali-
 bus euangelii uidelicet transgressoribus deneganda
 est mīa. **R** Non; quia ideo dñs resuscitauit quadri-
 duanū lazarū iam fetentem. ut ostenderet q̄ hos-
 tales excitat p̄ poenitentia. **INI** Quid: qđ dñs deli-
 zarō interrogauit dies. Vbi posuisti eū: nūquid nes-
 ciebat ubi esset positus. qui prius quā sibi nuntiaretur.

313
agnouit eum mortuum. **R** Vere omnia nouit sicut
dñs. sed ideo quasi nesciebat Lazarum. & interrogabat
ubi esset positus. ut per hoc demonstraret. q̄a dñs ignorat
id est reprobat hominē sic perditum. hoc est peccatis se
pius implicatum. & assuetū sceleribus. Quia scire dñi
ē approbare. nescire uō dñi ē reprobare. **INT** Potes adfir
mare quod dicis aliquo exemplo. **R** Vere possum.
Nam qđ scire dñi approbare sit. ipse dñs manifestat:
qui loquit̄ ad moysen dñs. nouite ex nomine. Ac si
apte diceret. Non te generaliter sicut ceteros homines.
sed nomine pprio speculauer scio. quia te approbo
& diligo. **INT** Quod nescire dñi sit reprobare. quo de
monstratur exemplo. **R** In euangelio dñs euiden
ter ostendit. ubi se impius responsurū dicit indie iu
dicii. nescio uos unde sitis. Hoc: non ideo uos in luce
mea. nō uos ideo iniustitia mea. & ideo nescio uos. q̄a rep
bo & condemno. **INT** Quid: qđ dñs ait discipulis.
pauperes semp habebitis uobcū. me autē non semp
habebitis. quomodo dicit me autē nō semp habebitis
cū alibi pmittat eisdē discipulis. Ecce ego uobiscū su
omnib; diebus usq. ad consummationē seculi. **R** Quod

dicit pauperes semper habebitis uobiscum. non est contrari-
 um. quia sancti apostoli donec in presenti uita fuerint. semper habuerunt
 pauperes & sancta ecclesia in hoc seculo nunquam erit sine paupe-
 ribus. Quod uero sequitur me autem non semper habebitis. uidetur qui-
 dem contrarium esse. sed uere non est. quia hoc de humanitate eius
 presentia locutus est dominus. & est sensus. Pauperes semper habe-
 bitis uobiscum. quibus cum uolueritis bene facere poteritis. Se-
 cundum presentiam uero carnis. & secundum formam assumpti
 corporis. me autem non semper habebitis. hoc est non me sem-
 per habebitis uisibile. mortale. corruptibile. lassescens.
 atque ceteris humanis affectibus subditum. Ceterum secundum
 maiestatis meae potentiam. secundum ineffabile & inuisi-
 bilem gratiam me semper habebitis. quia semper ero uobiscum.
IN Quare turbae ramos palmarum acceperunt. & sic exierunt
 obviam domino. **R** Per ramos palmarum. Laudes uictoriae
 designantur. quia dominus moriendo erat mortem superaturus.
 & tropaeo crucis diabolum mortis principem triumphatu-
 rus. & ideo diuina inspiratione factum est. ut turbae
 cum ramis palmarum obviam illi occurrerent. ut per hoc de-
 monstraretur. quia in bello quo uenerat debellare diabo-
 lum. accepturus erat palmam. hoc est uictoriam. **IN** Qua

lingua dicitur osanna. **R** Hebraei est enim compositum ex corrupto & integro. Corrupta namque pars est. osanna uero: integra. **I**tem si corrupta pars est. quomodo integra dicitur. **R** Perfecta & integra pars est. osi.

& interpretatur in latino sermone. salua siue saluifica.

Item Anna uero quid: aut quid dicitur. **R** Est enim obsecrans interiectio. Nam sicut apud Latinos quid dolore patitur dicit. heu. uae. & qui aliquid admiratur dicere solet. o. sic apud Hebraeos qui obsecrat id est: rogat. dicit. anna.

Item Quod ita sit unde probare possumus. **R** Beatus Hieronimus dicit. quia in psalmo centesimo septimo decimo. ubi apud nos dicitur. o domine salua nunc o domine bene prosperare. in Hebraeo scriptum est. anna. adonay. osianna. hoc est: obsecro domine salua obsecro. **I**tem ianna interiectio est. cur ergo in hoc psalmi uersiculo apud Hebraeos non interiectione sed per uerbo ponitur. obsecro enim significat.

R Non est contrarium. quia similiter apud Latinos quoque sepe interiectiones per ipsa uerba ponuntur. quorum habent significationes. Sicut enim dicimus heu. significat doleo. & uocamus o. aut pape. significat miror. **I**tem si apud Latinos dicitur salua siue saluifica. nos ergo quare

nondicimus. sicut & urbe dixer. osanna in ex-
 celsis. **R** Apud grecos enī scribitur. i. sed legendo ab-
 strahitur per sin. aliphā. hoc ē per transilitionē. & so-
 nus transit ad sequentē uocalem. id ē a. Apud Latinos
 uō longus usus obtinuit. ut p̄t̄ euphoniā. hoc ē p̄t̄
 bonā sonoritatē. i. non scriberet̄. sed tantū diceret̄
 osanna. **IN** Quid ergo significat qđ dicim̄ osanna in ex-
 celsis. **R** Hoc ē salua siue saluifica obsecramus nos. tu
 qui es salus in caelis. **IN** Quomodo est dñs salus in caelis.
 ubi nemo potest infirmari nemo peccare. **R** Pulchre
 quidē dr̄ dī filius salusee in excelsis. quō aduentus
 ipsius non solū fuit salus hominū in terris. sed & iam
 angelorū in caelis. Quia dū homines ad caelestia re-
 uocant̄. angelorū numerus adimpletur. qui cadente
 satana cū exercitu suo fuerat minoratus. **IN** Quid
 est qđ dñs andreae simul & philippo respondit
 dies. Venit hora ut clarificet̄ filius hominis.
Illi enī nuntiauer̄ ei. qđ gentiles uolebant eū uide-
 re. Numquid p̄t̄ ea dixit. uenit hora ut clarificet̄
 filius hominis. **R** Sic enī uoluer̄. quidū intellege-
 re. Attam̄ n̄ ita est. sed uidebat ipsos gentiles post

resurrectione & ascensione suam in toto mundo creditu-
ros. & ideo ex occasione illorū gentiliū qui eū uidere
cupiebant. adnuntiavit qd erat futurū. id est pleni-
tudine gentium in se credituram. **INT** De qua ergo ho-
ra dicit. uenit hora ut clarificet filius hominis. **&** Ho-
ra clarificationis appellat. tempus suae ascensionis.
Hanc enī clarificationē id est ascensionē suā. p̄misit uē-
tunc ad eē. quā in caelis iam gentes fuerant creditu-
rae. **INT** Quomodo ergo intellegendū est qd ait.
Venit hora ut clarificet filius hominis. **&** Hoc modo;
Venit tempus ut filius hominis ueneret & adoretur
a cunctis gentib; & impleatur illud qd scriptū est.
Exaltare sup caelos d̄s. & sup omnē terrā gloria tua.
& d̄s qui prius in iudea tantū notus erat notus fuit
omnib; gentibus. **INT** Quomodo p̄uenit d̄s ad hanc
altitudinē glorificationis. **&** Vere p̄ humilitatē pas-
sionis; O postebat quippe ut p̄cederet humilitas pas-
sionis. & sic exaltationis gl̄ia sequeretur. & hoc est qd
ait. **A**m̄ am̄ dico uob. nisi granū frumenti cadens
in terrā mostuū fuerit. ipsum solū manet. Si autē
mostuū fuerit multū fructū affert. **INT** Quomo

159

do granū frumenti nisi cadat in terrā & moriatur.
 ipsum solū manet. Si autē moriatur multū fructū
 affert. **R** Quantū ad historā. nisi granū frumenti se-
 minetur & moriatur in terre puluere solū manet. q̄
 non surgit cū multiplicitate. Si autē seminet̄ prius inter
 ra moritur. deinde cū multiplicitate surgit. Quia ex uno
 grano culmus & spica gignitur. de qua multa grana p̄-
 feruntur. **IN**IS p̄tialiter quid uult intellegi p̄ granū
 frumenti. **R** Granū frumenti semetipsū appellat.
Hoc nimirū granū ex horreo patriarcharū sumptū est.
 q̄ scdm carnē ex semine patriarcharū ipse descen-
 dens in agro mundi huius seminatus est. hoc est incar-
 natus. ut moriendo cū multiplicitate resurgeret. **IN** Quo-
 modo ergo xpc̄. nisi mortuus fuisset solus maneret.
R Vere solus eēt iustus. solus maneret sine peccato. si p̄nā
 redemptione non fuisset mortuus. Sed q̄ mortuus est.
 multū fructū attulit. q̄ sua morte multos iustificauit.
 & a peccatorū morte resurgere fecit. **IN** Quid: qd̄
 dñs ait. qui amat animā suā perdet eam. & qui odit
 animā suā in hoc mundo in uitā aeternā custodit eam.
 quomodo amando perdet. & odiendo custodiet. ualde

quippe mirabile ē qđ dicit. **R** Anima in hoc loco non
 intellegenda est illa quae corpus uiuificat & uegetat.
 sed haec p̄sens uita. & ideo cū dicit ^{qui} amat animā suā in
 subaudiendū est in hoc mundo. Et est sensus. qui amat
 in hoc mundo animā suā. id ē: hanc uitā p̄sentē & dili
 git hanc lucē temporale & eiusdē uitę p̄sentis delec
 tationes. & mori timet p̄ xp̄o. p̄det enī quā diligit.
 q̄a morietur & uitā p̄det eternā. **IN** Quomodo intel
 legendū est quod sequit̄. qui odit animā suā in hoc
 mundo in uitā eternā custodit eam. **R** Similiter
 hic animā uitā p̄sentē appellat. Et est sensus. qui odit
 animā suā. id ē: hanc uitā p̄sentē. simul & ei delec
 tationes. nec timet mori p̄ xp̄o. in uitā eternā
 custodit & saluā faciet eā. uidelicet animā qua uiui
 ficatur. & quae facta est ad imaginē dī. q̄a cū mor
 tuus fuerit ad uitā aeternā transibit. **IN** Quid est
 qđ dñs ih̄c rogabit patre ut clarificaret nom̄ suū
 dñs. pater clarifica tuū nomen. Si enī filius d̄serat.
 immo q̄erit. cur ergo n̄ ipse patris sui nomen cla
 rificabit. **R** Quia uere d̄s & homo erat. idcirco ali
 quando sc̄dm̄ potentia diuinitatis aliquando uō lo

quebatur secundū infirmitatē assumptę humanita-
tis. Vnde & in hoc loco rogabat patrē ut clarificaret
suū nomen dīc̄s. pater clarifica tuum nomen. hoc est
nomen tuū quo pater appellaris per meā passionē
& resurrectionē clarifica. **IN** Quomodo p̄ passionē
& resurrectionē filii. pater suū nomen clarificauit.

R Dñi ihū xp̄i mors & resurrectio uere dī patris clari-
ficatio fuit. Quia dū p̄ amore dī patris passus & mor-
tuus est quasi corruptibilis. & mox tertia die resur-
rexit amo st̄tus. q̄ dī filius erat. manifestissime
demonstrauit. **IN** Quare petente filio ut pater suū no-
men clarificaret. repente de caelo uox sonuit dīc̄s.
& clarificauit. & iterū clarificabo. numquid p̄pter
ea sonuit. ut ipse disceret q̄ dī filius erat. **R** Non.
q̄ ipse om̄a nouit ut dīc̄s. sed illa uox ideo sonuit.
ut illi qui tunc p̄sentes aderant instruerentur. & ag-
noscerent eū ueraciter eē dī filium. **IN** Quomodo
ergo intellegendū est qd̄ dī pater in uoce tonitru-
it. clarificauit. & iterū clarificabo. **R** Hoc modo.
Clarificauit. ante quā facerē mundū. q̄ te mihi
aequale p̄ om̄a genui. Et iterū clarificabo. cū te

321
amortuis resuscitauero. & in caelis ad dexteram meam con-
stituero. **Aliter.** Clarificauit cum te de spiritu sancto & uirgi-
ne concipi & nasci feci. Cum eodem spiritu sancto in columbae
specie descendente. filium meum dilectum te de caelis uo-
caui. cum te multis signis & miraculis filium meum esse
declarauit. Et iterum clarificabo. cum ammortuis resur-
rexeris. & mors ultra non dominabitur tibi. & cum
exaltaberis super caelos & super omnem terram glo-
ria tua. **IN** Quod: quod dicit dominus. Nunc iudicium est
mundi. cum inferius dicat. non ueni ut iudicem mun-
dum. Si enim tunc iudicium celebratum est quando ista
dominus loquebatur. quare sancta ecclesia in die nouissimo
iudicium expectat futurum. aut quomodo uerum esse
potest quod insequentibus dicit. non ueni ut iudicem mun-
dum. **R** Omne quod ueritas loquitur uerum est. quia ueri-
tas falli non potest. Christus ergo qui ueritas est. ue-
rum est quicquid ipse locutus est. **IN** Si ergo uerum
est. quod: illud iudicium de quo dicit. nunc iudicium est
mundi. **R** Iudicium plane uarias habet signifi-
cationes. Nam aliquando significat condemna-
tionem. ut est illud. non ueni ut iudicem mundum. id est con-

demne. aliquando significat discretionē sicut hic
 ubi dicit. nunc iudiciū est mundi. & idcirco non in-
 tellegendū est in hoc loco illud futurū iudiciū. id est
 iudiciū condemnationis impiorū. sed iudiciū discre-
 tionis. **INI** Quod est illud iudiciū discretionis. **R** Pos-
 sidebat quippe diabolus genus humanū & om̄s
 cyrographo peccati & mortis colligatos detinebat.
 Ita namq. dominabatur in cordibus fidelium. ut de-
 relicto creatore colerent creaturam. Sed quia
 iam iamq. appropinquabat temp. ut p̄ fidē passio-
 nis ac resurrectionis xp̄i diabolus expelleretur
 de cordibus fidelium & multa milia credentium libe-
 rarentur ab eius dominatione & separarentur ab eo.
 ut xp̄o coniungerentur. illā expulsionē diabo-
 li & illā separationē qua fideles separati sunt ab
 eo iudiciū appellat. **INI** Quomodo ergo intelle-
 gendū est qd̄ ait. nunc iudiciū est mundi. **R** Nunc
 iudiciū est discretionis & separationis mundi. q̄a nunc
 ad temp. ut p̄ fidē passionis ac resurrectionis
 meae diabolus expellatur de mundo. hoc est de
 cordibus hominum qui habitant in mundo. ut

discreta & separata ab eo mihi coniungantur;

INT Quid uoluit demonstrare in eo qd statim subiunxit dies. nunc princeps huius mundi eicietur foras. **R** Ostendere uoluit de quo iudicio diceret. Nam quasi quereremus ab eo. dñe qd est hoc iudicium de quo dicis. nunc iudiciū: mundi. Adhac ipse respondit. nunc princeps huius mundi eicietur foras. **INT** Quis: ille princeps mundi de quo dñs ait. nunc princeps huius mundi eicietur foras.

R Diabolus maloz hominū inuentor & auctor.

INT Quare diabolus princeps mundi appellat ad dño. numquid princeps: celi ac terre ceterorūq. elementorū. **R** Vere n̄: sed p mundū homines designant eide mundi amatores. siue in mundo habitantes. in quib; ordine puerso diabolus principat.

INT Quid: ergo qd ait. eicietur foras. unde foras eiectionis est. nūquid de celo. **R** Vere ab ipso poene mundi principio eiectionis est. **INT** Nūquid de aere. **R** Non. qd sic scis doctorib; placet. aer iste demonibus plenus est. **INT** Si id terra forsitan eiectionis est. cur ergo tanta mala patramur in ea. **R** Vere ipso

uictore tot mala fiunt in terra. unde pcul dubio constat
 quia non est eiectus de illa. **¶** **¶** Quid ergo significat qd
 ait foras. numquid ultra caelū. ut extra terram. **¶** Non.
 sed qd dicitur eicietur foras. intelligendū est. de cordibus
 fidelū & dementibus electorū ut in eis ultra non domi
 netur. **¶** **¶** Numquid n̄ ante in ueteri testam̄to eiectus est
 de cordib; patriarcharum pphetarum. aliorūq. om
 niū iustorū. **¶** **¶** Eiectus ē uere. **¶** **¶** In autē de cordib;
 eorū prius eiectus est. cur ergo dñs dicit nunc eicietur.
¶ **¶** Quia in ueteri testamento de paucissimis eiectus est. In
 nouo autē de cordib; multorū milium. Et ideo ait dñs.
 nunc eiciet. ut ostenderet qd qd prius factū est in pau
 cissimis hominib; hoc ipse post passionē & resurrectio
 nē suā predixit mox futurū in multis magnisq. po
 pulorū milibus. **¶** **¶** Quid ē qd dñs dubitauit. ut.
 & ego si exaltatus fuero a terra. om̄a trahā ad me
 ipsum. ipse quippe nouerit sicut dñs. quō ad hoc uent
 immundū ut exaltaret. Cur ergo quasi dubitando loqui
 tur dñs. si exaltatus fuero. **¶** **¶** Non ē dubitatio sed af
 firmatio. tanquā si diceret cū exaltatus fuero. Sim
 li modo qd superius ait. si granū frum̄ti cadens in terra

mortuū fuerit. n̄ dubitauit sed affirmatiue loquit̄.

INT De qua ergo exaltatione dicit. **R** De cruce subleuatione. Tunc enī a terra exaltatus est cū subleuatus ē in cruce. **INT** Quid: ergo qđ sequit̄. om̄a trahā ad me ipsū. nūquid exaltatus in cruce. om̄a terra animalia siue bestias sibi coniunxit. **R** Non. qđ homines tantū redimere uenit. Sed cū dicit om̄a. subaudiendū ē. electa & ad salutē p̄dīstīnata. Illa quippe debent intellegi. de quib; princeps huius mundi eiecit: foras.

INT Cur ergo n̄ dixit om̄s sed om̄a. **R** Ideo n̄ dixit om̄s. qđ n̄ est omnium fides. om̄a uō p̄pt̄ ea dixit. ut integritatē & p̄fectionē humane creature ostenderet. **A** ut enī. Om̄a trahā ad me ipsū. hoc ē. sp̄m & animā & corp̄. & qđ uiuimus & intellegim̄. **A** ut certe ideo dixit om̄a. ut demonstraret qđ om̄s linguas. om̄s aetates. om̄s sexus. om̄s diuersitates honorū. graduū atq; ingeniorū. id: ab excelsissimis usq; ad humillimos. **A** rege usq; ad mendicū. om̄a trahit ad se. & p̄ se. hoc ē ad cognitionē sui nominis. ut ei sequam̄ uestigia. ut sit ipse caput omnium. & om̄a sunt membra eius.

INT Quid: qđ ait beatus ioh̄s. cū autē tanta signa fecisset

corā eis. n̄ credider̄ in eū. ut sermo esaię p̄phete imple
 retur quē dixit. dn̄e quis credit auditui nr̄o. quidem
 peccauer̄ iudei si p̄t̄ ea n̄ credider̄ in dn̄m ihm̄ ut ser
 mo p̄pheticus impleretur. **R** Vere peccauer̄ q̄a non
 credider̄ in eū. sed n̄ p̄pter ea n̄ credider̄ in eum. q̄a
 p̄pheta hoc p̄dixit. Sed q̄a non erant credituri. pro
 pheta hoc futurū eē p̄nuntiavit. **INI** Cur ergo ait
 p̄pheta. dn̄e quis credit auditui nr̄o. nūquid nul
 lus credit ex iudeis. **R** Absit. Quis autē sepe pro
 raro poni solet. sicut & in hoc loco. dn̄e quis credit
 auditui nr̄o. ac si diceret p̄rarius. **INI** Quid: q̄d ait.
 & brachiū dn̄i cui reuelatū est. nūquid sc̄dm̄ diuini
 tate dn̄s carneū habet brachiū. **R** non. q̄a diuini
 tas inuisibilis & incorporea ē. Sed brachiū dn̄i. filiū
 appellat dī patris. **INI** Cur ergo filius dī patris bra
 chiū appellat. **R** Quia ip̄sū facta sōma. Sic em̄
 tuū brachiū dr̄. per quod aliquid operaris. sic & uer
 bū dī patris dictū est brachiū. q̄a ip̄sū operatus est
 mundū. **INI** Quid: q̄d dicit euangelista. propterea
 n̄ poterant credere. q̄a iterū dixit esaias. excecavit
 oculos eorū & indurauit eorū cor. ut n̄ uideant oculis

& intellegant corde & conuestant & sanem eos. Quid
 enī peccauer̄ iudaei si non fecer̄ qđ facere non potuer̄.
 ecce enī dicit euangelista . propter ea non poterant
 credere qđ iterū dixit esaias . Excecauit oculos eorū
 & indurauit eorū cor. **R** Non enī propter ea iu
 daei n̄ credider̄ qđ esaias hoc futurū pdixit . Sed qđ
 futurū erit ut ipsi n̄ crederent . ideo pdixit esaias.
P rescuit enī d̄s eorū malā uoluntate & p̄ propheta suū
 futura pdixit . n̄ tamen ipse malā uoluntate in eis fe
 cit . qđ malū facere non potest. **INT** Cur ergo dicit
 euangelista n̄ poterant credere. **R** Quod dicit non
 poterant . significat nolebant . Quod autē nolebant cre
 dere . non addm̄ referendum est . qđ n̄ ipse coegit eos
 ut non crederent . sed malū uolentia sua cecit̄ credere
 nolebant. **INT** Quid: ergo qđ ait . excecauit oculos eorū
 & indurauit eorū cor ut non uideant oculis & intellegant
 corde & conuestantur & sanem eos . quid enī peccau
 erunt si n̄ sunt conuersi ut crederent & sanarentur. **D̄s**
 quippe illos excecauit & indurauit . **D̄s** ergo & n̄ culpa
 eorū fuit. **R** Absit . quō apud d̄m̄ nulla est iniquitas.
Sed qđ dicit excecauit hoc ē excecar̄i p̄misit . Indurauit

hoc est indurari pmisit. Meritis quippe suis excecari
sunt & indurati. Sed quia dñs misericorditer non eos il-
luminavit & mollificauit scdm consuetudinē sc̄arū
scripturarū. ipse dñs eos excecasse & indurasse. **INT**
Quid: qđ beatus ioh̄s de filio dī dicit in euangelio. Sci-
ens q̄a om̄a dedit ei pater in manū. quomodo pater
om̄a dedit in manu filii. qui om̄a semp̄ simul cū patre
habuit & habet. **R** Haec sententia potest intellegi se-
cundū diuinitatē. potest & scdm̄ humanitatē. Scdm̄ di-
uinitatē p̄ om̄a dedit filio. q̄a genuit sibi filiū consub-
stantiale. & p̄ om̄a equalē. quia sicut pater ē dñs dñs &
om̄ps. ita & filius. Scdm̄ humanitatē uō pater om̄a de-
dit filio in manū. id: in potestatē. q̄a tantā illi contu-
lit gratiā. ut ex quo in utero matris conceptus est p̄ fec-
tus ēēt & dñs. **INT** Quid: qđ dñs in euangelio scdm̄ ioh̄m
dicit. In domo patris mei mansiones multae sunt. cū una
sit beatitudo regni caelestis. quae post hanc uitā omnib;
sc̄is pmittitur. Quomodo ergo multae sunt mansiones
in illa regni caelestis beatitudine quae est dom' aeterni
patris. **R** Una quippe: dom' aeterni patris. & una reg-
ni caelestis beatitudo. sed in ea multae s̄ mansiones. n̄ unq̄.

corporales sed spirituales. id est uarie atq. diuersae
 retributiones. quos scdm uarietate meritor. erit & uarietas
 retributionu. Nam unusquisq. scdm qd in
 hac uita p'senti laborare studuit. in illa futura uita per
 cipiet gloriam. alius plus alius minus. Quod manifeste
 demonstrat paulus ap'tas eu dicit. Sicut stella a stella dif
 fest in claritate. ita & resurrectio mo'stuor. Hinc & da
 nibel ppheta dicit. Qui eni erudiunt ad iusticia. fulgebunt
 sicut firmamentu caeli. Qui autem alios erudiunt. sicut stel
 lae in p'p'etuas aeternitates. **Int** Quid: qd dicitur discipu
 lis. qd cumq. petierit in nomine meo hoc facia. cum
 multi fideles in ecc'la petunt in nomine ipsius & non
 merentur accipere qd petunt. multi & iam leguntur
 petisse in nomine ipsius. & non tam accepisse qd petier.
 Sicut paulus apostolus. de cuius scitate nullus dubitat. ter
 dnm rogauit. ut discederet ab eo angelus satane. id est
 stimulus carnis qui eu saepe affligebat. & n meruit
 accipere. **&** Nom ei iuu est. hic hebraice. Latine dr sal
 uator siue salutaris. Illi ergo petunt in nomine iuu qui
 salutaria sibi p'ceunt. & ipsi accipere merentur. Paulus
 apostolus n in nomine iuu petiuit. quia n petiuit salutaria

165

sibi sed contraria suae salutis. Quia si discederet ab eo angelus
 satanae. propter magnitudinem reuelationum erigeretur in
 superbiam. & statim perderet propter superbiam omne bo-
 num quod ad se acceperat. **INI** Numquid omnes qui salutaria
 sibi petunt accipiunt quod petunt. **R** Non utique. quia multi sunt
 qui in nomine uisuntur. id est salutaria sibi postulant.
 sed quia male uiuunt. & male conuersantur. idcirco non me-
 rentur accipere quod petunt. **INI** Quod si bene uiuunt & be-
 ne conuersantur & salutaria sibi petunt. numquid sem-
 per accipiunt. **R** Vere accipiunt. & si non semper illud quod pe-
 tunt accipiunt utique. aliquando maius & melius. quia ille
 dator omnium bonorum deus. nouit quid unicuique conueniat.
 & quod cognoscit esse utile ac salutare. hoc misericorditer
 tribuit. **INI** Quod fuit illud modicum tempus quo discipuli
 non uiderunt dominum. **R** Illud triduum quo iacuit in sepulchro.
INI Quod fuit illud modicum quo discipuli eum uiderunt. **R** Illi xl.
 dies quibus post resurrectionem suam conuersatus est cum eis.
INI Quid significat illa mulier de qua dominus dicit. mulier cum
 parit tristitia habet. quia uenit horae. **R** Mulier illa seam
 significat ecclesiam. **INI** Quid pro puerum designat quem pepe-
 rit mulier. **R** Ecclesiasticus populus. qui puer appel-

latur propter puritatem vite: id est propter innocentiam &
 simplicitatem. **IN** Quando haec mulier id est sancta ecclesia
 puerum concepit. **R** Quando sua predicatione populum ad
 fidem perduxit. & per aquam baptismatis renasci fecit. **IN**
 Quando peperit puerum. **R** Quando sanctos & electos viros
 per multas tribulationes & angustias. ab hac vita presentem
 misit ad gaudia regni caelestis. Nam sicut puer cum deu-
 tero matris nascitur de tenebris egreditur ad lucem. Sic
 & sancti martyres cum tormentis ex hac vita exiebant.
 de tenebris utique ad lucem transiebant. **IN** Quid est quod ait.
 iam meminimus pressuram propter gaudium. **R** Quia sicut
 mulier obliuiscitur suae tribulationis propter gaudium filii
 qui natus est sibi. ita & sancta ecclesia oblivioni tradit omnes an-
 gustias & tribulationes vite presentis. propter gaudium vite
 penitus. **IN** Quae lingua dicitur paraclitus. **R** Graeca. **IN** Quid
 interpretatur in latino sermone. **R** Advocatus siue con-
 solator. **IN** Quare dicitur spiritus sanctus noster advocatus. **R** Quia ip-
 se interpellat pro peccatis nostris. quod manifestat apostolus
 paulus cum dicit. Ipse enim spiritus postulat pro nobis gemitu-
 bus inenarrabilibus. **IN** Spiritus sanctus cum sit deus. quomodo
 postulat pro nobis. **R** Tunc enim postulat pro nobis. quando

nos postulare facit. id est quando nobis inspirat & nos accen-
 dit. ut postulemus pro peccatis nostris. **IN** Quare spiritus sanctus dicitur
 consolator. **R** Quia tanta consolatione dedit apostolis. &
 tantum eos corroboravit. ut qui prius in passione domini fuge-
 rant. post resurrectione illius publica eum uoce coram
 omnibus confiterentur. Nam petrus qui eum ad uocem ancil-
 lulae negauerat. postea spiritus sancti gratia corroboratus. coram
 Nerone totius orbis principe libera uoce confessus est eum
 dei filium esse. **IN** Spiritus sanctus qui tunc fuit paraclitus. id est
 consolator apostolis. numquid & modo non est fidelibus
 christianis. **R** Ipse fuit consolator sanctae matris uirginis ne inter-
 mentis cederent. aut in morte negarent. Ipse nimirum
 est & nunc consolator fidelium. quia cotidie illis positus
 in tribulatione. auxilium tribuit. & peccatoribus conso-
 latione adhibet. ne peccatis desperent. **IN** Numquid
 solus spiritus sanctus dicitur paraclitus. id est aduocatus. **R** Non.
 sed etiam dominus iesus christus dei filius. Unde iohannes dicit.
 aduocatum habemus apud patrem uerum christum iustum.
 qui interpellat pro peccatis nostris. **IN** Quomodo ipse inter-
 pellat pro peccatis nostris. **R** Interpellat enim dei filius pro pecca-
 tis fidelium. quia semper ostendit deo patri cicatrices uulnerum.

quae p̄n̄a salute suscepit in carne. & sic dō patri nos re
 conciliat. & facit cū nob̄ p̄p̄itium. **INT** Quare filius dī
 clamauit ad patrē dīes. dī dī m̄s quare me dereliqui
 sti. numquid deseruit unquā pater filium. **&** Num
 quam. nec in ipsa passione. sed humana natura derelic
 ta & destituta fuit ad n̄o p̄pter peccatū primi hominis.
Filius ergo dī quia factus est noster aduocatus & mediator.
 uocē nr̄ae infirmitatis adsumpsit. & nr̄am miseriam de
 plorauit. ut se uerū hominē demonstrare. **INT** Quare dñs
 in ligno crucis genus humanum redimere disposuit.
 aut cur non alio genere mortis uoluit mori. **&** Quia
 crux quattuor cornua habet. et ideo p̄ ipsam speciem
 suā quattuor partes mundi demonstrat. Crux etiam
 si in terra figatur. p̄ superiore parte caelestia p̄ infe
 riorē demonstrat terrestria. Per illa uō duo cornua
 quae in latum extendunt. totius mundi latitudinem
 ostendit. Dñs ergo ideo cruci figi & in cruce uoluit mo
 ri. ut per ipsam formā crucis demonstraret. quia p̄
 sanguinē suū cuncta caelestia & terrestria pacificauit.
 id est angelos & homines ad pacis concordia reuocauit.
 quō angeli prius discordiam habebant cū hominib;

propter peccatum primi hominis. Hinc enim paulus
 aptus dicit. Redimens per sanguinem crucis siue quae in
 caelis siue quae in terris sunt. **INI** Quia crux quattuor
 habet cornua. & quattuor mundi partes demonstrat.
 dñs in cruce patibulo suspensus. quid per hoc uoluit
 demonstrare. **&** Uoluit per hoc ostendere quia non
 unum tantum populum id est iudaicum. sed totum genus hu-
 manum uenit redimere. **INI** Continetur aliud mysterium
 in cruce. **&** Vere continetur. Habet enim crux lon-
 gitudinem latitudinem. Habet sublimitatem & profundum.
 Est autem sublimitas crucis illa pars quae super
 eminent capiti. latitudo uero crucis: lignum transuer-
 sum. longitudo ei est a ligno transuerso usque deorsum.
 Profundum ipsius illa pars dicitur quae in terra figitur & ab-
 sconditur. De hoc mysterio dicit apostolus ephesus.
 ut possitis comprehendere cum omnibus sanctis. quae sit lon-
 gitudo eius. Latitudo sublimitas & profundum. **INI**
 Quid ergo designat per sublimitatem crucis. **&** Spes quae nos
 semper ad sublimia id est ad caelestia inuitat. De qua
 dicit aptus. Spe enim salui facti sumus. **INI** Quid per lati-
 tudinem crucis. **&** Uisus caritatis. unde psalmista

dicit. Latū mandatū tuū nimis. **INT** Cur addidit fumis.

R Quia non tantū amicos sed & iam inimicos diligere debemus. **INT** Quid designat per longitudinem. **R** Per seuerantia in bonis operibus. Vnde dñs ait. qui p seuera uerit usq. in fine hic saluus erit. **INT** Quid designatur p profundū. **R** Occulta di iudicia & secreta myste ria. Vnde dicit aptus paulus. O altitudo diuitiarū sapientiae & scientiae di. quā inconphensibilia s iudicia ei & inuestigabiles uiae ei. & cetera.

INT Quare beatus matheus nullū scāru feminarum in genealogia dñi posuit. sed eas quas scā rephendit scriptura. uidelicet thamar. raab. ruth. atq. bethsaber. Thamar namq. de sacerino rephenditur concubitu. raab uō q̄ hierichuntina meretrice fuit. ruth moabites. adultera bethsabee. **R**

S c̄ euangelista matheus ideo has mulieres in genealogia dñi descripsit. ut p hoc demonstrare. quia dñs ppter peccatores de caelis ad terras descendit. & ppter ea de peccatricibus origine ducere uoluit. ut p hoc ostenderet. q̄ omnium uenit abolere peccata.

INT Quid p has mulieres mystice designatur. **R** Tha

mar hebraice. Latine interpretat̄ amara. raab ascendens.
 ruth festinans. beth sabeīe autē interpretat̄ puteus sep-
 timi siue puteus iuramenti. Per has ergo mulieres my-
 stice designat̄ eccl̄a de gentib; congregata. Per puteū
 uō septimū siue iuramenti designat̄ fons sacri bap-
 tismatis. Et pulchre quidē. q̄a in eo quasi iuramentū
 dō exhibem. cū nos diabolo & operib; ei' saeculo &
 pompis ipsius abrenuntiare & fidē dō p̄mittimus.
Ibi nimirū & septiformis gratia sc̄i sp̄s fidelib; datur. 7
Sc̄a ergo eccl̄a de amaritudine infidelitatis & uitioꝝ
 egrediens. ascendens & festinans puenit ad puteū
 septimū siue iuramenti. hoc ē fontē sacri bap-
 tismatis in quo remissionē omniū peccatoꝝ consecuta fic-
 ta ē sponsa xp̄i. **I**n̄i Quare matheus euangelista ce-
 teras mulieres p̄ prius nominib; designauit. beth sabeīe
 non p̄ proprio nomine uocauit. sed tantū ait. dauid autē
 rex genuit salomonē ex ea quae fuit uriae. **R**ete
 re mulieres quamuis in aliquo reprehensibiles fuerint.
 tam̄ magnae iustitiae fuisse legunt̄. sicut thamar
 quae inuiditate caste uixit. & cū socero p̄ causa
 libidinis sed p̄creandi filios concubuit. Raab licet

meretrix tamen magne fidei fuit. Ruth uo qua
 uis alienigena. id: moabites tam sicut scriptura
 testat. magne uisutis exiit. caritatis uidelicet
 constantie atq. patientie. Bethsabes non solu
 adulteri consentanea sed etiam homicidii conscia
 fuit. Ideoq. scs matheus alias mulieres ppris nomi
 nibus appellauit. hanc uo pprio noluit uocare no
 mine. ut ostenderet quia illud adulteri simul
 & homicidii peccatu necdu erat deletu. quando
 natus: salomon. **IN** Cur haec duo nomina idest ihe
 & xpc sibi inuice preponunt. aliquando eni ihe
 preponit xpo. sicut in principio euangelii mathaei.
 Liber generationis ihu xpi. aliquando xpc prepo
 nit ihu. sicut paulus apst dicit. in xpo ihu. neq.
 circucisio aliquid ualet. neq. preputiu. Ihe hebreu
 nom est. interpretat aute Latine saluator. siue salu
 taris. xpc uo nom est grecu. interpretat aute la
 tine unctus. Nam xpc dictus est a chrismate.

Haec ergo quaestio simpliciter ita solui potest.
 Qui eni hebraea lingua libros scripser suu nomen
 id: ihe preposuer. Qui uo grece scripser prepo

fuerit suū nomen hoc est xpm. **¶** **¶** Quid est ergo qd̄ in
 uno eodemq. libro tam hebraice quā grece scripto &
 iūc inuenit̄ p̄positus xp̄o & xp̄c iūc. **¶** Quia utas
 seris inuenit̄. idcirco haec questio p̄fundius & rectius
 soluit̄ hoc modo. Iūc enī nomen est regie dignita
 tis. quō regē significat. Vnde angelus ad mariam.
 & dabit inquit illi dñs d̄s sedē d̄d̄ patris ei & regna
 bit in domo iacob in aeternū. xp̄c uō nom̄ ē sacer
 dotalis dignitatis. quō sacerdotes in ueteri testamen
 to ab unctione crismatis xp̄i uocabant̄. xp̄c ergo
 illū significat sacerdotē. qui unctus ē ad d̄o patre
 oleo laetitiae. hoc ē plenitudine sp̄s sc̄i. & qui se d̄o pa
 tri p̄ nob̄ in ara crucis hostiā obtulit. Iūc ergo ideo
 p̄ponit̄ xp̄o. q̄a ante regnabat in caelis cū patre. quā
 d̄s homo factus sacerdos fieret. id ē hostiā se p̄ nob̄
 offerret. xp̄c uō ideo p̄ponit̄ iūc. q̄a prius factus est
 sacerdos. hoc ē ante se hostiā p̄ nob̄ obtulit d̄o patri.
 ut nos redimeret atq. saluaret. quā in nob̄ redemp
 tis & saluatis regnaret. **¶** **¶** Quare abrahā & d̄d̄ in ge
 nealogia dñi ceteris patrib; p̄ferunt̄. **¶** Abrahā
 iure p̄fertur p̄p̄t̄ meritū fidei & signū circūcisio

nis. & quia primo ad eum pmissio facta est de filio dī. 7
In semine inquit tuo benedicentur omnes gentes. Dauid
 uō merito p̄festur propter regiam dignitatē & p̄mis
 sionē que facta ē ad eū. De fructu inquit uentris tui po
 nā super sedē tuā. Sicut enī abraham factus est p̄cir
 cum sionē pater iudaeorū. & p̄ fidē pater gentiū. sic &
 dauid in tribu iuda unde ostas est dñs regali dignitate
 factus est princeps. **INI** Cur ergo dauid p̄ponit abrahā
 cum ante fuerit abraham quā dā. Sic enī scriptū est.
Liber generationis iū xpi filii dā filii abraham. **R**
Ideo dā p̄festur abrahā simpliciter de xpo facta ē p̄mis
 sio. Dauid uō sub iure iurando. Sic enī scriptū est. Iura
 uit dñs dā ueritatē & non frustrabit eū. **INI** Quare mathe
 us euangelista dicit ioseph uirū bene mariæ filiū eē
 iacob. cū lucas dicat. quia filius fuit leui. quomodo enī
 duos habere potuit patres. **R** Hanc questionē affri
 canus hystorographus hoc modo soluit. Quidā uir no
 mine mathath. accepit uxore & genuit ex ea filiū nom
 ine leui. mox tuo uō mathath. accepit uxore ipsius ma
 than. & genuit ex ea filiū nomine iacob. Ac p̄ hoc iacob
 & leui fr̄s uerim fuer̄ ex diuerso patre. Itē leui ac

cepta uxore mortuus: non relicto semine. Accepit
 autē eā iacob scdm legis p̄ceptū ut suscitaret semen fr̄i
 suo. & genuit ex ea filiū nomine ioseph. Ioseph ergo
 scdm carnis generationē filius fuit iacob. scd legis uo
 p̄ceptū filius fuit leui. Ac p̄ hoc utrumq. uerū. & quod
 matheus & qd̄ lucas descripsit euangelista. **Int̄** Quare
 dñs non de simplici uirgine sed de sponsa uiro con
 cipi & nasci uoluit. nam sicut narrat sc̄ euangelista
 beta maria desponsata fuit ioseph. **&** Ideo de uirgi
 ne desponsata uiro nasci uoluit. ne mater ei uelut
 adultera lapidaret̄ iudaeis. si uirū non habens fili
 um periret. Aliter quia futurū erat ut herodes quere
 ret puerū ad p̄dendū eum. uoluit matrē suā habere ui
 rū. qui femineae fragilitati necessaria subministraret.
 & instante persecutionis tempore. ferret eū in aegyptum
 ac referret. Aliter legiserat p̄ceptū ut unusquisq. uir.
 de sua tribu acciperet uxore & unaqueq. mulier uirum.
Dñs ergo ideo ex desponsata uiro nasci uoluit. ut per genea
 logiā ioseph. origo demonstraret̄ mariae. quia sicut io
 seph sic & ipsa de tribu iuda orta est. Aliter. ideo de uir
 gine uiro desponsata nasci uoluit ut partus ei celaret̄.

diabolo quasi diabolus. ignovisset cum de virgine natum.
intellegeret de filiū. & eū ad mortē non traderet. Quod si
ille non pateret. genus humanū non redimeret. unde
ap̄tus dicit. Si enī cognovisset: subauditur principes
mundi id est demones. numquā dnm̄ glorię crucifixerūt.

INT Quid: quod dñs in euangelio dicit. nolite arbitrari quia
veni mittere pacē in terrā. non veni pacem mittere sed gla
dium. quomodo dicit. non veni pacē mittere. cum ipse
alibi dicat discipulis. pacem relinquo vobis pacē meā
do vobis. & ap̄tus paulus dicit. xp̄s est pax n̄ra. & item.
om̄a pacificata sunt p̄ sanguinē ipsius. **R** Videntur
quidē haec exempla eē contraria. sed nulla: contrarietas. quia
est pax mala & noxia ē & bona & salutaris. De bona pace
dicit dñs. pacē relinquo vobis. pacē meā do vobis. De mala
uō pace mox subiungit. non quā dē mundus dat ego do vobis.

Ostendit enī quia mundus id: mundi amatores & carnales
hōmines habent pacem suam. **INT** Quae ē pax mundi?

R Societas & concordia malorū hominū. de hac pace dicit dñs.
non veni pacē mittere in terrā. hoc est non veni dare ma
lis concordia. & societate ut in malo p̄seuerent. sed veni
mittere gladiū qui eos separet. **INT** Quis est ille gladius?

R Verbum dī & sermo diuinus. De quo dicit apostolus.

Viuus: sermo dī & efficax & penetrabilior omni
gladio. Et item. & gladiū sp̄s quod est uerbū dī. 7

De hoc gladio dicit & iam salomon. Lingua regis gla
dius: acutissimus. **INT** Quae ē illa lingua regis?

R Doctrina euangelica quā p̄dicat lingua aeterni regis.
id est dñi ihū xp̄i **INT** Quare doctrina euangelica
gladius dicitur? **R** Quia occidit & interficit peccatores.
dū incutit illis timorē aeterni supplicii ut moriantur
uitis & peccatis & uiuant deo in bonis operibus. Ita glu
diū misit dñs in mundū qui separauit filiū aduersus
patrem & filiā aduersus matrem suam. q̄ p̄dicantibus
ap̄tis euangeliū. parentes increduli surgebant aduer
sus filios credentes. Et item. Increduli filii. aduer
sus parentes suos credulos. similiter & ceteri p̄p̄inqui.

INT Quid: q̄ d̄. ait. & inimici hominis domestici ei? quis
ē iste homo. aut qui sunt ei domestici? **R** Homo iste
dñs ē ih̄c xp̄c. qui p̄ n̄ā salute homo fieri dignatus
est. Domestici ei fuer̄ iudei. de quib; adsumpsit car
nē. P̄ p̄dicante namq; dño euangeliū. & iam domesti
ci eius. id: p̄p̄inqui & familiares ei. facti sunt inimici ipsius.

INI Quid est qd ait. & qui accipit crucē suā & sequit me
non ē me dignus: de qua cruce dicit. numquid deligneā.

R Non. sed cruce uocat abstinentiā carnis & compassio
ne pximi. Nam crux acruaiu dicta est. tunc
enī accipim cruce & postam post dnm. quando per
amore p abstinentiā carnis affligit corp nr̄m. & p
compassione pximi affligit animus.

INI De qua ani
ma loquit dñs eū dicit. qui pdiderit animā suā p p̄
me inueniet eam. numquid de illa substantiali anima
qui uiuificatur corpus. **R** Non. sed de ista uita p̄ sen
ti. q̄ illa substantialis anima non potest occidi gladio
corporali.

INI Quomodo ergo intellegendū est qd ait.
qui pdiderit animā suā p p̄ me. **R** Hoc modo. qui p
amore meo perdidit hanc uitam p̄ sentē & non inue
rit mori p confessione nominis mei. inueniet eam. sub
audit que ē aeterna. Simili modo intellegendū est.

qui amat animā suā pdet eam. id ē: qui diligit hanc
lucē temporale & istā uitā p̄ sentē. & timet mori p con
fessione nominis mei. perdet illū que ē aeterna. **INI**.

Quid est qd ait. qui recipit pphētā in nomine pphete.
mercede pphete accipiet. et qui recipit iustū in nomine

iusti. mercede iusti accipiet. de quo propheta dicit aut de
 quo iusto. **R** Propheeta & iustu semet ipsu uocat dñs.
 ipse est propheta de quo in alio loco dicit. non est propheta
 sine honore nisi in patria sua. Ipse nimiru in patria
 sua. id est apud iudeos spreus est & contemptus. & in
 aliena patria honoratus est. id est apud gentiles. Ipse est
 & iustus. qui om̄s in se credentes iustificat. Qui enī reci
 pit propheta aut iustu in nomine istius prophete & iusti.
 ab illa recipiet mercede in aeterna beatitudine. p̄ cui
 us hoc facit amore. Potest & altius intellegi hoc modo.
 Qui recipit propheta p̄ eo qd̄ propheta ē. & ei indigentia
 sua largitate sustentat. & ministrat illi necessaria do
 na prophete illius facit suu p̄priu. quāuis non sit ipse p
 pheta. & tanta p̄mia accipiet a dō. tamquā si fuerit ip
 se propheta. Similit̄ & qui recipit iustu p̄ eo qd̄ iustus ē.
 & ei inopia sua largitate sustentat iusticia illius suu
 p̄pria facit & ideo apud omnipotentē dñm pariter
 cū ipso iusticie p̄mia accipiet. **IN** Quare dñs discipulis
 manifestare uoluit temp̄ suae passionis dicens. Scitis
 qd̄ post biduu pascha fiet & filius hominis tradet̄ ut eru
 cifigat̄. **U**tile uis tolerare possent cū uiderent eū pa

tiemē. quia leuius tolerant maliciā p̄scita. quā eiquae

repente accidunt. **IN** Quae fuit mulier illa que attu-
lit alabastrū unguenti p̄ciosi & fudit super caput dñi.

R Maria soror lazari. que a magdalo castello uocata est
magdalena. **IN** Quid: alabastrū. **R** Ceruse lapi-

dis unde fiunt uascula aptissima ad seruanda unguen-

ta. **F** oditur autē hoc genus lapidis dixerit apud thebaidas.
sed nobilius & p̄ciosius inuenit̄ in india. **IN** Quare di-

cit matheus. q̄a om̄s discipuli indignati s̄ p̄ effusione
unguenti. cū ioh̄s dicit. q̄a solus iudas indignatus est?

R Om̄s quippe discipuli indignati s̄ sic matheus narrat.

sed alii indignati s̄ ceteri discipuli. alii iudas. Illicui
s̄ pauperū. quasi unguentū p̄ciosū uenundaret. mul-
tipauperes pasciposset. iudas uō indignat̄ est causa eu-
piditatis & fusti. & idcirco s̄ iohannes illū solū comme-

morare uoluit. & ut nob̄ mentē illius a peste manifesta-

ret. ait. Dixit autē hoc. non quia dee genis p̄nebat

adeū. sed quia furerat. **IN** Quare dñs dicit discipu-

lis. pauperes semp̄ habetis uobiscū. me autē non semp̄

habebitis. quomodo ait. me n̄ semp̄ habebitis. cū ipse
in alio loco dicit. Ecce ego uobiscū sū omnib; dieb; usq̄.

ad consummationem seculi. **R** Quod autem me non semper
 habebitis. intelligere debemus quia dixit hoc de presentia
 corporis sui. me autem non semper habebitis. subaudiatur
 tale quale nunc habetis. hoc est me autem si semper
 habebitis mortale. corruptibile. passibilem. qualem
 nunc habetis. quia tertio die resurgens. a mortuis. transibo
 ad gloriam immortalitatis. Quod dicitur. ut. ecce ego uobiscum sum
 omnibus diebus usque ad consummationem seculi. secundum presentiam
 diuinitatis hoc dixit. quia semper ubique est &
 protegit electos suos. **IN** Quid est quod dicitur. ut. bonum erat
 ei si natus non fuisset homo ille. numquid potest homini
 bene esse qui non nascitur. **R** Non potest. nec dicitur
 hoc dixit. utaliquid possit bene esse qui non nascitur. sed
 ita intelligendum est. Bonum erat ei si natus non fuisset. quia
 melius est iudae non nasci. quam mule nasci. id est melius
 erat ei ut non nasceretur quam tradere dominum. **IN** Quare dixerunt
 principes sacerdotum iudae. quid ad nos. tu uideris.
 Quomodo intelligendum est hoc. **R** Hoc modo. quid ad
 nos pertinet si iustus est quem tradidisti. tu uideris. hoc
 est quale sit opus tuum manifestabitur. **IN** Quid est corbo
 nan. **R** Gazophilacium. **IN** Quid est gazophilacium.

R **G**azarum. id est diuitiarum reconditio. filax enim grece. Latine reconditio dicitur. Erat gazophilatium arca in qua recondebatur pecunia. que offerebatur in templo dñi. **IN** Quare dicunt tres euangelistae qd̄ symon cireneus postauerit crucē dñi. cū iohannes dicit. qd̄ ipse dñs postauerit sibi crucē. Si enim ipse postauit crucē suā. quomodo eī postauit symon cireneus. **R** Intellegendū est quia dñs quando egressus est de pretorio ipse postauit crucē suam. **P**ostea uō inueniē symonē cireneū. & fecer̄ eū portare crucē dñi. qd̄ ergo tres euangelistae p̄ter miser. ioh̄s describere studuit. **IN** Quare beatus lucas dicit. qd̄ unus latro ex illis qui pendebant cū dño ih̄u blasphemauerat eū. cū matheus & marcus dicant. qd̄ ambo latrones qui crucifixi erant cū eo blasphemauer̄ eū dicentes. si tu es xpc̄ saluum fac te met ipsum & nos. quomodo utrumq. uerū eē potest. **R** Intellegendū ē enī qd̄ prius ambo blasphemauer̄. sicut matheus & marcus dicunt. postea uō unus ex eis egit poenitentiā. & increpauit sociū suū. & credidit dñm ih̄m eē uerū dī filiu dīc̄s. Mem̄to mei dñe dū ueneris in reg

348
nū tuū. Ideoq. meruit audire. hodie mecum eris in para
dyso. qd ergo pter miser marcus & matheus lucas studu
it enarrare. **INT** Cur filius dei patre rogabat dies. pater
si fieri potest transeat a me calice iste. numquid timore
mortis hoc aiebat qui uenerat mori. **R** Non. **INT** Quid ergo
appellat calicē. aut quare hoc dicebat. **R** Calicē uocat pas
sionē. Vnde psalmista. Calicē salutaris accipiam. Ro
gabat ergo ut transiret ab eo calice passionis. id est ut non
pateret ppter carnalem affectū que habebat erga po
pulu iudeorū de quo sumpsit carne. Sciebat enī sicut
dī. quāsi pateret gentilis populus crederet saluaretur.
& iudaicus populus in infidelitate pmanendo condē
naret. Et de iudeo rogabat patre ut transiret ab eo calice
qa uolebat parere populo suo. Sed quia genū huma
nū aliter redemptionem poterat nisi ipse pateret. ideo sta
tim subiunxit. Verum tam non mei fiat uoluntas sed
tua. hoc ē p̄fata uoluntas carnis sed diuinitatis. **INT**
Quid ē qd dñs ait p̄cero. om̄s enī qui gladiū acceperint
gladio peribunt. cū multi gladio interficiant alios. &
ipsi tamē n̄ gladio interficiant. **R** Gladiū in hoc loco
p̄ ferreū debem̄ intellegere sed spiritale. id est ueme

399.
ritate iudicii. Omnes ergo quos temere iudicant.
id est sine ratione condemnant ipsa sua temeritate con-
demnant. **INT** Quare promisit dominus petrum ut cum ad
uocem muliercule & ancillae se negaret. cui testimonium
iuravit dicens. Beatus es simon bar iona. quia caro &
sanguis reuelauit tibi. sed pater meus qui in caelis est.
Et tu es petrus & super hanc petram aedificabo
ecclesiam meam. **R** Ideo dominus promisit petrum dubitare &
negare seipsum. ut in sua culpa disceret. quomodo aliorum
culpae misereri debuisset. **INT** Cur dominus interrogatus
noluit respondere principi sacerdotum. **R** Quia indig-
num illum iudicauit sua responsione. **INT** Quare postea
noluit respondere pilato qui plurimum laborauit
ut eum liberaret & pateretur. **R** Ideo noluit ad extre-
mum pilato respondere. ne sua iusta excusatione di-
mitteretur. & genus humanum redimeretur. **INT** Quid inter-
pretatur barabbas. **R** Bar sive in lingua siue hebraea fili-
us dicitur latina. abbas uero dicitur pater. Interpretatur autem bar-
abbas. filius patris eorum. id est iudeorum. & significat barab-
bas antichristum. quem erit filius diaboli. Diabolus autem pater
est iudeorum. Unde dominus dicit. Vos ex patre diabolo estis. in natura

fug

sed moribus quia di. the. a. i. m. i. t. a. b. i. n. u. b. i. m. i. 1717

med

1715-50